

DECYZJE

DECYZJA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY NR 1312/2013/EU

z dnia 11 grudnia 2013 r.

w sprawie strategicznego planu innowacji Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT) – wkład EIT w bardziej innowacyjną Europę

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 173 ust. 3,

uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 294/2008 ⁽¹⁾,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽²⁾,stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽³⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 294/2008 Komisja jest zobowiązana do przedstawienia wniosku w sprawie pierwszego strategicznego planu innowacji („SPI”) na podstawie projektu przedłożonego przez Europejski Instytut Innowacji i Technologii („EIT”).

(2) SPI powinien określać dziedziny priorytetowe i długoterminową strategię EIT, a także ocenę skutków gospodarczych związanych z EIT oraz jego zdolność do wygenerowania najwyższej wartości dodanej w zakresie innowacji. W SPI należy uwzględnić wyniki monitorowania i oceny EIT.

(3) Pierwszy SPI powinien określać szczegółowe specyfikacje i zakres zadań dotyczących działalności EIT, zasady współpracy między Radą Zarządzającą a wspólnotami wiedzy i innowacji („WWiI”) oraz sposoby finansowania WWiI,

PRZYMUJĄ NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Niniejszym przyjmuje się na okres 2014 -2020 strategiczny plan innowacji („SPI”) Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii określony w załączniku.

Artykuł 2

SPI jest realizowany zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 294/2008.

Artykuł 3

Niniejsza decyzja wchodzi w życie trzeciego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Sporządzono w Strasburgu dnia 11 grudnia 2013 r.

W imieniu Parlamentu
Europejskiego
Przewodniczący
M. SCHULZ

W imieniu Rady
Przewodniczący
V. LEŠKEVIČIUS

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 294/2008 z dnia 11 marca 2008 r. ustanawiające Europejski Instytut Innowacji i Technologii (Dz.U. L 97 z 9.4.2008, s. 1).

⁽²⁾ Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 122.

⁽³⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 21 listopada 2013 r. (dotychczas nieopublikowane w *Dzienniku Urzędowym*)

ZAŁĄCZNIK

STRATEGICZNY PLAN INNOWACJI EIT

Spis treści

Omówienie kluczowych działań

1. Europejski Instytut Innowacji i Technologii – unijny podmiot w zakresie innowacji
 - 1.1. EIT – odpowiedź na wyzwania społeczne poprzez innowacje w ramach trójkąta wiedzy
 - 1.2. Wartość dodana EIT – cechy wyróżniające
 - 1.3. Obszary występowania synergii i komplementarności w stosunku do innych inicjatyw politycznych i finansowych
 2. Rozszerzenie roli EIT po 2013 r. – priorytety
 - 2.1. EIT jako bodziec dla wzrostu gospodarczego, wpływu i zrównoważoności
 - 2.1.1. Konsolidacja i wspieranie wzrostu oraz wpływu istniejących WWiI
 - 2.1.2. Tworzenie nowych WWiI
 - 2.2. Zwiększenie wpływu EIT
 - 2.3. Nowe mechanizmy realizacji i monitorowanie ukierunkowane na osiągnięcie wyników
 3. Skuteczne podejmowanie decyzji i uzgodnienia robocze
 - 3.1. Usprawnianie i precyzowanie procesu podejmowania decyzji w EIT
 - 3.2. Inwestowanie w WWiI – relacje między EIT a WWiI
 - 3.3. Współpraca z zainteresowanymi stronami
 4. Szacunkowe potrzeby finansowe i źródła finansowania (2014–2020)
 - 4.1. Konsolidacja modelu inteligentnego finansowania na rzecz WWiI
 - 4.2. Potrzeby budżetowe EIT
- Arkusze informacyjne nr 1: Innowacje na rzecz zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się
- Arkusze informacyjne nr 2: Surowce – zrównoważone poszukiwanie, wydobywanie, przetwarzanie, recykling i zastępowanie
- Arkusze informacyjne nr 3: Żywność na przyszłość (Food4Future) – zrównoważony łańcuch dostaw od zasobów do konsumentów
- Arkusze informacyjne nr 4: Produkcja oferująca wartość dodaną
- Arkusze informacyjne nr 5: Mobilność w miastach

Omówienie kluczowych działań

Sekcja 2.1.1. Konsolidacja i wspieranie wzrostu oraz wpływu istniejących WWiI

EIT:

- będzie zachęcał WWiI do opracowywania bardziej zróżnicowanych działań w zakresie kształcenia i szkolenia oraz będzie oferował w tej dziedzinie doradztwo, a także będzie zachęcał WWiI do upowszechniania wiedzy na temat istnienia tych działań;
- będzie stopniowo tworzył konkurencyjne mechanizmy weryfikacji dotyczące alokacji części dotacji dla WWiI i oparte na planach operacyjnych oraz wynikach WWiI, w ramach których to mechanizmów zostaną wzięte pod uwagę różnice w prędkości wzrostu poszczególnych WWiI;
- będzie zachęcał WWiI do rozwijania wspólnych działań w odniesieniu do zagadnień horyzontalnych;

- stworzy system wzajemnej oceny dla kwalifikacji opatrzonej znakiem EIT i podejmie dialog z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami zapewniania jakości w celu promowania spójnego podejścia.

Sekcja 2.1.2. Tworzenie nowych WWiI

EIT:

- będzie przygotowywać procedurę wyboru dla każdej fali WWiI, przewidując dla wnioskodawców wystarczająco dużo czasu na przygotowanie wniosku o utworzenie WWiI;
- opublikuje zaproszenia do złożenia wniosków o uczestnictwo w pięciu nowych WWiI zgodnie z następującym harmonogramem: zaproszenie do uczestnictwa w dwóch nowych WWiI w 2014 r., których tematami będą zdrowy styl życia i aktywne starzenie się oraz surowce, zaproszenie do uczestnictwa w dwóch nowych WWiI w 2016 r., których tematami będą żywność na przyszłość oraz produkcja oferująca wartość dodaną, a także zaproszenie do uczestnictwa w jednej WWiI w 2018 r., której tematem będzie mobilność w miastach;
- dołoży wszelkich starań, by poinformować jak największą liczbę zainteresowanych stron o przyszłych procedurach wyboru WWiI;
- zapewni, by warunki ramowe przyszłych procedur wyboru WWiI sprzyjały osiągnięciu optymalnych wyników, w szczególności wydając jasne wytyczne dotyczące wymogów i procesów oraz dając wnioskodawcom wystarczająco dużo czasu na zorganizowanie partnerstwa.

Sekcja 2.2. Zwiększenie wpływu EIT

EIT:

- będzie zachęcał do udziału w działaniach popularyzatorskich (ang. *outreach activities*), a w szczególności będzie udzielał w razie potrzeby wsparcia WWiI w odniesieniu do Regionalnego Systemu Innowacji;
- stworzy/dostosuje do aktualnych potrzeb narzędzie internetowe stanowiące platformę wymiany wiedzy i tworzenia sieci kontaktów wokół EIT;
- zbuduje i będzie wspierać czynne i silne sieci osób będących absolwentami podejmowanych przez EIT lub WWiI działań w zakresie kształcenia i szkolenia („absolwenci EIT”);
- będzie systematycznie udostępniać doświadczenia i osiągnięcia WWiI szerszej społeczności innowacji w Unii i poza nią. Może to obejmować utworzenie zbioru ogólnodostępnych materiałów szkoleniowych pochodzących z prowadzonych przez EIT i WWiI działań w zakresie kształcenia i szkolenia;
- zapewni znaczące uczestnictwo sektora prywatnego, w tym MŚP, w trójkącie wiedzy.

Sekcja 2.3. Nowe mechanizmy realizacji i monitorowanie ukierunkowane na osiągnięcie wyników

EIT:

- stworzy plan uproszczeń, włączając poziomy odniesienia służące dokonaniu oceny postępów, i przedłoży Komisji sprawozdanie z postępów w realizacji tego planu w ramach rocznego sprawozdania z działalności; zadba o rozpowszechnienie nowych modeli uproszczeń w całej Unii i o to, by służyły one za podstawę innych inicjatyw unijnych;
- stworzy – we współpracy z Komisją i WWiI – kompleksowy system monitorowania wkładu EIT do programu „Horyzont 2020”, wpływu EIT uzyskiwanego poprzez jego własną działalność i działalność WWiI oraz wyników WWiI. EIT będzie informować o wszystkich swoich działaniach monitorujących w rocznym sprawozdaniu z działalności, które będzie przekazywane Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

Sekcja 3.1. Usprawnianie i precyzowanie procesu podejmowania decyzji w EIT

EIT:

- zapewni, dzięki inteligentnym strategiom HR, w tym systematycznemu korzystaniu z usług ekspertów wewnętrznych i zewnętrznych, oraz wewnętrznym procedurom zarządzania, by EIT stał się punktem odniesienia w kwestii innowacyjnego zarządzania;
- podejmie konkretne działania w celu dalszego wspierania kultury otwartości i przejrzystości.

Sekcja 3.2. Inwestowanie w WWiI – relacje między EIT a WWiI

EIT:

- będzie zapewniać w całym cyklu życia WWiI jasne i spójne wytyczne w sprawie oczekiwań, obowiązków i zakresu odpowiedzialności;
- będzie rozwijać w ścisłej współpracy z WWiI zdolność centrali EIT do ułatwiania wymiany i uczenia się między poszczególnymi WWiI;
- będzie zapewniać WWiI szereg usług w zakresie zagadnień horyzontalnych, w których przypadku możliwe jest osiągnięcie przyrostu wydajności, oraz realizować inne polityki korporacyjne w tym samym celu;
- będzie dostarczać wskazówek na temat ustanawiania relacji z partnerami stowarzyszonymi i powiązаныmi, którzy nie są w stanie stać się pełnoprawnymi inwestorami i partnerami WWiI.

Sekcja 3.3. Współpraca z zainteresowanymi stronami

EIT:

- ustanowi regularne Forum Zainteresowanych Stron EIT oraz w jego ramach specjalny skład przedstawicieli państw członkowskich w celu ułatwienia wzajemnych relacji z szerszą wspólnotą podmiotów innowacyjnych z całego trójkąta wiedzy, w tym z władzami krajowymi i regionalnymi, i wzajemnego uczenia się; dalszą pomoc w rozwijaniu wzajemnych relacji między uczestnikami może w tym kontekście stanowić platforma internetowa;
- będzie systematycznie wykorzystywał istniejące stowarzyszenia uczelni, organizacji przedsiębiorców i instytucji badawczych, a także organizacji klastrów jako platformy wymiany wiedzy i rozpowszechniania wyników;
- stworzy mechanizm, np. w formie corocznego spotkania EIT, WWiI i właściwych służb Komisji Europejskiej, w celu dalszego ułatwienia synergii pomiędzy EIT i WWiI z jednej strony, a innymi inicjatywami Unii z drugiej strony.

STRATEGICZNY PLAN INNOWACJI EIT

1. Europejski Instytut Innowacji i Technologii – unijny podmiot w zakresie innowacji

W niniejszym strategicznym planie innowacji (SPI) przedstawiono priorytety dla Europejskiego Instytutu Technologii i Innowacji (EIT) na lata 2014–2020, jak również zasady jego funkcjonowania. Jest on zatem dla europejskich decydentów głównym narzędziem do wyznaczania strategicznych kierunków dla EIT, które pozostawia jednocześnie EIT znaczną autonomię w zakresie określania sposobów i środków służących osiągnięciu wyznaczonych celów.

SPI jest wynikiem dogłębnego procesu, w ramach którego dążono do podsumowania dotychczasowych doświadczeń EIT oraz do pełnego oddania rzeczywistego stanu innowacji w Europie. Opiera się on na pierwszym projekcie SPI opracowanym przez Radę Zarządzającą EIT i przedłożonym Komisji Europejskiej dnia 15 czerwca 2011 r. zgodnie z wymogami zawartymi w przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 294/2008 ⁽¹⁾.

Opiera się on także na wynikach niezależnej oceny początkowej fazy EIT, jak również na wynikach procesu konsultacji otwartych dla wszystkich podmiotów zainteresowanych (obecnie lub potencjalnie) działalnością EIT, w tym przedsiębiorstw, instytucji szkolnictwa wyższego oraz instytucji badawczych, jak też organów krajowych i regionalnych.

1.1. EIT – odpowiedź na wyzwania społeczne poprzez innowacje w ramach trójkąta wiedzy

W szybko zmieniającym się świecie przyszłość Europy opiera się na inteligentnym, zrównoważonym i sprzyjającym włączeniu społecznemu wroście gospodarczym. Trójkąt wiedzy obejmujący szkolnictwo wyższe, badania naukowe i innowacje oraz interakcję między tymi trzema elementami uznaje się za kluczową siłę sprawczą prowadzącą do osiągnięcia wspomnianego celu i utrzymania konkurencyjności w globalnej gospodarce opartej na wiedzy i w globalnym społeczeństwie. Unia Europejska podjęła w związku z tym odpowiednie działania i uznała te dziedziny za priorytety polityczne w swojej strategii „Europa 2020”. Priorytety te są przede wszystkim wdrażane w ramach inicjatyw przewodnich „Unia innowacji” i „Mobilna młodzież”, które stanowią ogólne ramy polityczne dla działań Unii w tych dziedzinach. Uzupełniają je pozostałe inicjatywy przewodnie, np. „Zintegrowana polityka przemysłowa w erze globalizacji”, „Europejska agenda cyfrowa” oraz inicjatywa przewodnia „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”. EIT będzie w pełnym zakresie przyczyniać się do osiągnięcia celów tych inicjatyw przewodnich.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 294/2008 z dnia 11 marca 2008 r. ustanawiające Europejski Instytut Innowacji i Technologii (Dz.U. L 97 z 9.4.2008, s. 1).

Powody uznania szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji za zagadnienia o zasadniczym znaczeniu są proste. W kontekście gospodarki opartej na wiedzy, rosnącej konkurencji na świecie i wyzwań demograficznych w Europie, europejski wzrost gospodarczy i zatrudnienie będą w przyszłości w coraz większym stopniu rezultatem przełomowych innowacji w zakresie produktów, usług i modeli biznesowych, jak również zdolności Europy do rozwijania, przyciągania i zatrzymywania talentów. W Europie istnieją co prawda indywidualne przypadki spektakularnych osiągnięć, ale Unia musi uzupełnić braki w porównaniu ze światowymi liderami innowacyjności. Co więcej, Unia stoi w obliczu coraz ostrzejszej konkurencji o zdolnych pracowników z nowych centrów doskonałości w gospodarkach wschodzących.

Europa musi czynić jeszcze większe starania w zakresie szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji i przyjąć silną, otwartą i prawdziwą kulturę przedsiębiorczości, która jest niezbędna do rozwijania i wspierania trwałych wartości badań naukowych i innowacji, do tworzenia nowych przedsięwzięć, a także do faktycznego komercyjnego wykorzystania innowacji w potencjalnych sektorach charakteryzujących się dużym wzrostem. Europa musi promować rolę instytucji szkolnictwa wyższego, jako siły napędowej innowacji, jako że – aby innowacje mogły się rozwijać – utalentowane osoby trzeba wyposażyć w odpowiednie kwalifikacje, wiedzę i postawy.

EIT powołano właśnie w tym celu, aby przyczyniał się do trwałego wzrostu gospodarczego i zwiększenia konkurencyjności poprzez wzmacnianie zdolności innowacyjnych Unii i jej państw członkowskich oraz zwiększając ich umiejętność przekładania wyników badań naukowych na wartościowe produkty i usługi. Poprzez pełną integrację trójkąta wiedzy w obszarach szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji EIT przyczyni się w dużym stopniu do stawiania czoła, w szczególności, wyzwaniom społecznym w ramach programu „Horyzont 2020” i spowoduje systemowe zmiany w sposobie współpracowania ze sobą europejskich podmiotów innowacji.

Aby osiągnąć ten cel, EIT łączy ukierunkowanie strategiczne na poziomie EIT z podejściem oddolnym w obrębie tematów swoich wspólnot wiedzy i innowacji (WWiI). Są one wysoce zintegrowanymi ogólnoeuropejskimi partnerstwami, które w perspektywie długoterminowej gromadzą wokół określonych wyzwań społecznych doskonałe uczelnie wyższe, ośrodki badawcze, małe i duże przedsiębiorstwa oraz inne podmioty innowacyjne. Każda WWiI jest skupiona wokół niewielkiej liczby wzajemnie połączonych centrów kolokacji, w ramach których partnerzy prowadzą bieżącą współpracę, kierując się wspólnymi celami strategicznymi. Centra kolokacji, oparte na fundamencie istniejących centrów doskonałości, prowadzą do ich dalszego rozwoju jako lokalnych ekosystemów innowacji oraz łączą je w szerszą sieć węzłów innowacji obejmującą całą Europę. Poszczególne WWiI otrzymały, w ramach EIT, duży stopień autonomii w zakresie definiowania swojej organizacji wewnętrznej, składu, harmonogramu i metod działania, co umożliwiło im wybranie podejścia najlepiej przystosowanego do osiągnięcia ich celów. EIT powinien stanowić dla całej Europy wzór w zakresie skutecznego i mało interwencyjnego zarządzania. Na poziomie strategicznym EIT organizuje proces wyboru WWiI, zgodnie z obszarami tematycznymi określonymi przez Parlament Europejski i Radę, oraz koordynuje ich prace w obrębie elastycznych ram, w razie potrzeby wspiera je i doradza im w kwestiach administracyjnych oraz rozpowszechnia najlepsze modele zarządzania i finansowania WWiI. EIT powinien promować koordynację i współpracę pomiędzy WWiI, aby zagwarantować synergii i tworzenie wartości dodanej.

EIT stara się, za pośrednictwem WWiI, przyspieszyć innowacje i pomóc w tworzeniu multidyscyplinarnych i interdyscyplinarnych środowisk bardziej sprzyjających innowacji oraz w osiąganiu przełomu w sposobie współpracy między szkolnictwem wyższym, środowiskiem naukowym a przedsiębiorstwami. Poprzez łączenie innowacji sektorowych i multisektorowych oraz tworzenie sieci współpracy między doskonałymi specjalistami z różnych sektorów, środowisk i dyscyplin – sieci, które w innych okolicznościach zapewne by nie powstały – podejście takie pomaga w odnalezieniu przez owych specjalistów wspólnej odpowiedzi na coraz bardziej złożone i wzajemnie powiązane wyzwania społeczne, które określono w programie „Horyzont 2020”.

Osiągnięcia

Zakończono początkową fazę EIT, której głównym celem było rozpoczęcie działalności EIT za pośrednictwem pierwszych WWiI oraz wdrożenie funkcji decyzyjnych i wykonawczych EIT – Rady Zarządzającej i centrali. EIT osiągnął także swój główny cel – pełną integrację wszystkich ogniw łańcucha innowacji poprzez skoncentrowanie instytucji szkolnictwa wyższego, instytucji badawczych i przedsiębiorstw w ramach trzech pierwszych WWiI utworzonych w 2010 r. w dziedzinach, które Parlament Europejski i Rada określiły jako podstawowe dla przyszłego rozwoju Europy. Dziedziny te to: zrównoważona energia (WWiI – „KIC InnoEnergy”), przystosowanie się do zmiany klimatu oraz zapobieganie jej (WWiI – „Climate-KIC”) i przyszłe społeczeństwo informacyjne i komunikacyjne (WWiI – „EIT ICT Labs”).

EIT ponadto przechodzi obecnie kierowany przez swoją centralę w Budapeszcie proces konsolidacji jako instytucja innowacyjna. Utworzył on także Fundację EIT będącą prawnie niezależną organizacją, której celem jest promowanie i wspieranie pracy oraz działań EIT, a także zwiększanie jego wpływu na społeczeństwo.

WWiI w drodze ku zintegrowanym partnerstwom światowej klasy

Pierwsze trzy WWiI, które zostały utworzone w 2010 r., przeprowadziły pierwsze działania w 2011 r. Pomimo krótkiego doświadczenia udało im się osiągnąć masę krytyczną w dziedzinach, którymi się zajmują, i to przy zrównoważonym udziale różnych komponentów trójkąta wiedzy. Połączona w ramach WWiI siła partnerów – pod względem ich liczby, jak i ich znaczenia w poszczególnych dziedzinach – daje im potencjał osiągnięcia światowej klasy.

Wykres 1- kolokacje WWiI

WWiI budowały swoje strategie i struktury zarządzania w różny sposób, co odzwierciedla ich różne dziedziny tematyczne. Jedną WWiI utworzono w formie przedsiębiorstwa, podczas gdy dwie pozostałe mają formę stowarzyszeń o charakterze niezarobkowym. Wszystkie WWiI koncentrują się wokół trzonu składającego się z około 30 najważniejszych partnerów oraz pięciu lub sześciu centrów kolokacji wspieranych w większości przypadków przez różną liczbę dodatkowych partnerów stowarzyszonych, w tym małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP).

Utworzenie WWiI jako odrębnych podmiotów prawnych kierowanych przez dyrektorów wykonawczych świadczy o zdecydowanym odejściu od tradycyjnego podejścia obejmującego wielu beneficjentów. Co więcej, wszystkie WWiI stosują logikę gospodarczą w zakresie planowania strategicznego swoich działań; wszystkie WWiI wdrożyły też koncepcję kolokacji, tzn. gromadzą różne zespoły fizycznie w jednym miejscu, działają jako organizacja kontrolna dla wielu działań WWiI oraz łączą na poziomie ogólnoeuropejskim kompetencje i umiejętności uzyskane w różnych dziedzinach specjalistycznych. W realizacji działań WWiI ważną rolę odegra w szczególności sektor przedsiębiorstw, z którego WWiI powinny być w stanie pozyskać inwestycje i długoterminowe zobowiązania.

Działalność WWiI obejmuje cały łańcuch innowacji, między innymi tworzenie programów studiów magisterskich i doktoranckich opatrzonych znakiem EIT, łączących doskonałej jakości naukę z edukacją w zakresie przedsiębiorczości, usługami związanymi z tworzeniem przedsiębiorstw i programami mobilności. Jako że początkowe działania WWiI skupione były na talentach i zasobach ludzkich, osiągnięto pierwsze wyniki w zakresie edukacji oraz przedsiębiorczości, w tym utworzenie programów studiów magisterskich i doktoranckich. Dwie WWiI połączyły siły i współpracują w ramach wspólnego programu studiów magisterskich w dziedzinie inteligentnych sieci.

Osiągnięcia WWiI w pierwszym roku działalności (2010–2011) są obiecujące:

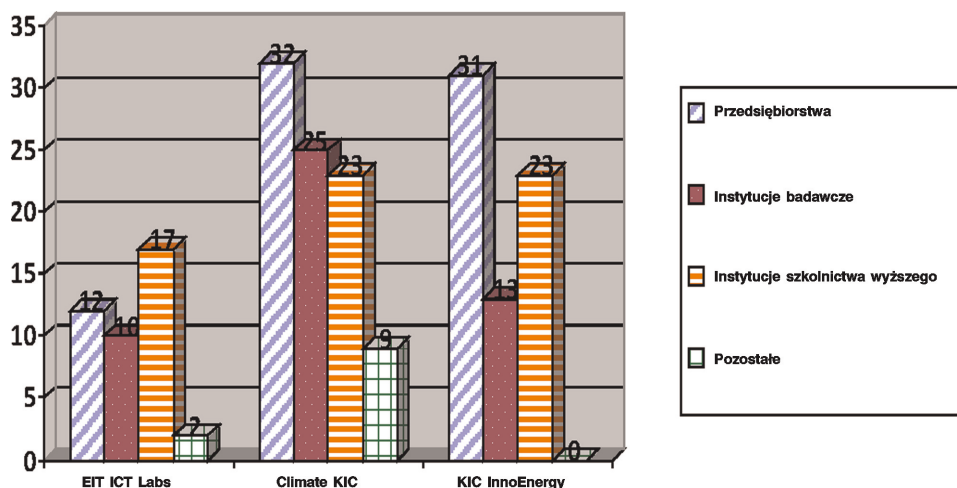
Prawie 500 studentów ukończyło szkolenia na kursach letnich, a ponad 200 studentów jest obecnie zapisanych na konkretne studia magisterskie firmowane przez WWiI. Zapotrzebowanie ze strony utalentowanych osób jest duże: na przykład na 155 miejsc dostępnych na prowadzonych przez KIC InnoEnergy studiach magisterskich otrzymano 950 podań. Studenci, którzy ukończyli kursy organizowane w 2010 r. i 2011 r. przez Climate-KIC, utworzyli stowarzyszenie absolwentów z myślą o utrzymaniu długotrwałych kontaktów z tą WWiI.

Utworzono już sześć nowych przedsiębiorstw przy wykorzystaniu kapitału początkowego pochodzącego z nagród i wyróżnień lub przy wsparciu z WWiI. Trwają obecnie działania mające na celu utworzenie ponad 50 nowych przedsiębiorstw. EIT ICT Labs udziela 18 małym przedsiębiorstwom wsparcia w formie usług doradców biznesowych.

Stworzono połączenia w obrębie trójkąta wiedzy na poziomie regionalnym za pośrednictwem ponaddiscyplinarnych programów rozwoju zawodowego, takich jak podlegający Climate-KIC program „Pioneers in practice” (Pionierzy w praktyce). Do tej pory z programu wspierania mobilności skorzystało 59 osób.

Przyjęto nowe przepisy odnośnie do własności intelektualnej, zgodnie z którymi zaangażowane przedsiębiorstwa i WWiI jako podmiot prawny dzielą między sobą zyski pochodzące z praw własności intelektualnej.

Wykres 2 – partnerzy WWiI w 2011 r. (przedsiębiorstwa, instytucje szkolnictwa wyższego, instytucje badawcze)

1.2. Wartość dodana EIT – cechy wyróżniające

Sposób działania EIT charakteryzuje szereg elementów, które umożliwiają EIT wniesienie rzeczywistej wartości dodanej na szczeblu Unii:

- Rozwiązanie problemu rozdrobnienia za pomocą długoterminowych zintegrowanych partnerstw i stworzenie masy krytycznej poprzez wymiar europejski EIT: W oparciu o istniejące inicjatywy współpracy EIT utrwała wybrane w ramach WWiI partnerstwa i podnosi je na poziom strategiczny. W ramach WWiI światowej klasy partnerzy uzyskują możliwość integracji w nowych konfiguracjach, optymalizacji istniejących zasobów, rozwijania nowych i, w stosownych przypadkach, otwartych modeli innowacji, dostępu do nowych możliwości dla przedsiębiorstw poprzez nowe łańcuchy wartości odnoszące się do wyższego ryzyka i wyzwań większej skali. Należy dodać, że mimo istnienia znacznej liczby centrów doskonałości w poszczególnych państwach członkowskich, centra te indywidualnie często nie osiągają masy krytycznej koniecznej do rywalizacji w skali globalnej. Centra kolokacji WWiI są szansą dla lokalnych podmiotów, by nawiązać ścisłą współpracę z innymi doskonałymi partnerami ponad granicami, co daje im możliwość działania i zdobycia uznania na światowym poziomie.
- Zwiększenie wpływu inwestycji na edukację, badania naukowe i innowacje oraz badanie nowych sposobów zarządzania innowacjami: EIT działa jak „katalizator innowacji”, dodając wartość do istniejącej bazy badawczej poprzez przyspieszenie rozwoju i wykorzystywania technologii i wyników badań oraz poprzez transfer wyników badań do sektora kształcenia. Działania innowacyjne przyczyniają się z kolei do wyrównania inwestycji badawczych i wykorzystania efektu dźwigni finansowej; dostosowują one też działania w zakresie kształcenia i szkolenia do potrzeb biznesu. EIT otrzymał z tego względu duży zakres elastyczności w celu przetestowania nowych modeli innowacji, co daje możliwość rzeczywistego zróżnicowania sposobów zarządzania WWiI i modeli ich finansowania oraz szybszego dostosowania się do pojawiających się możliwości.
- Rozwijanie talentów ponad granicami i promowanie przedsiębiorczości poprzez integrację trójkąta wiedzy: EIT wspiera innowacje oparte na czynniku ludzkim, a studenci, badacze i przedsiębiorcy są najważniejszymi adresatami jego wysiłków. Oferuje on nowe ścieżki kariery i możliwości mobilności znajdujące się na styku świata akademickiego i sektora prywatnego, a także innowacyjne programy rozwoju zawodowego. Oczekuje się, że znak EIT dołączony do innowacyjnych programów studiów magisterskich i doktoranckich prowadzonych w ramach WWiI przyczyni się do stworzenia uznanego na całym świecie znaku firmowego doskonałości, co pomoże przyciągać utalentowane osoby z Europy i z zagranicy. Przedsiębiorczość jest rozwijana przez nowe pokolenie światowej klasy studentów, w tym doktorantów, posiadających wiedzę i postawy konieczne do przekształcania pomysłów w nowe możliwości dla przedsiębiorstw. Studenci tacy mają kluczowe znaczenie dla integracji trójkąta wiedzy.
- Inteligentne finansowanie za pomocą dźwigni finansowej połączonej z komercyjnym podejściem nastawionym na wyniki: Z EIT pochodzi do 25 % budżetu WWiI; EIT pełni też funkcję katalizatora dla 75 % środków finansowych pochodzących od szerokiego grona partnerów publicznych, prywatnych i partnerów z trzeciego sektora, wykazując się przy tym przedsiębiorczym podejściem i tworząc znaczny efekt dźwigni finansowej poprzez łączenie inwestycji dużej skali i sprawne kierowanie środkami pochodzącymi z różnych źródeł publicznych i prywatnych zgodnie ze wspólnie uzgodnionymi strategiami. WWiI ustalą odpowiednie przepisy wewnętrzne, by uniknąć podwójnego finansowania działań na szczeblu krajowym i poprzez EIT.

Ponadto koncentracja na efektach rynkowych i społecznych powoduje, że podejście EIT jest zorientowane na wyniki. WWiI działają zgodnie z logiką gospodarczą w oparciu o roczne plany operacyjne zawierające ambitny portfel działań sięgający od edukacji do tworzenia przedsiębiorstw i posiadające jasno określone cele, wyniki i kluczowe wskaźniki efektywności działania (KPI) służące ocenie tych planów.

1.3. *Obszary występowania synergii i komplementarności w stosunku do innych inicjatyw politycznych i finansowych*

Znaczenie wzajemnych powiązań pomiędzy badaniami naukowymi, innowacjami a szkolnictwem wyższym jest coraz częściej uznawane w inicjatywach i programach unijnych. Istnieje duży potencjał dla wzajemnie uzupełniających się działań na szczeblu europejskim, krajowym i regionalnym. Dzięki ramom strategicznym zawartym w programie „Horyzont 2020” – programie ramowym w zakresie badań naukowych i innowacji (2014–2020) synergia ta będzie w dalszym ciągu w pełni wykorzystywana na szczeblu unijnym.

EIT będzie w dużym stopniu przyczyniać się do realizacji celów określonych w programie „Horyzont 2020”, w szczególności poprzez rozwiązywanie problemów społecznych w sposób uzupełniający inne inicjatywy w tych obszarach. W ramach programu „Horyzont 2020” EIT będzie wpisywał się w realizację celu „wyzwania społeczne”; zgodnie z metodą swobodnej interakcji pomiędzy poszczególnymi celami przyczyni się on jednak również do realizacji celu „wiodąca pozycja w przemyśle” poprzez stymulowanie badań naukowych nastawionych na wyniki i wspieranie tworzenia innowacyjnych MŚP o szybkim tempie wzrostu. Przyczyni się on poza tym także do osiągnięcia celu „doskonała baza naukowa” przez promowanie mobilności ponad granicami w obszarze dziedzin naukowych, sektorów i państw oraz przez zintegrowanie przedsiębiorczości i kultury podejmowania ryzyka w ramach innowacyjnych studiów podyplomowych.

W ten sposób EIT przyczyni się znacznie do promowania warunków ramowych niezbędnych, aby w pełni wykorzystać potencjał innowacyjny unijnych badań naukowych oraz aby wspierać działania na rzecz zakończenia tworzenia europejskiej przestrzeni badawczej (EPB).

EIT wnosi ponadto do polityki Unii w dziedzinie badań naukowych i innowacji w pełni rozwinięty i konieczny wymiar w zakresie edukacji. Innowacyjna i kształtująca ducha przedsiębiorczości edukacja sprawia, że EIT odgrywa istotną rolę łącznika między badaniami naukowymi i innowacjami a polityką w dziedzinie edukacji i programami edukacyjnymi, zapewniając jednocześnie długookresowe zaangażowanie konieczne do osiągnięcia zrównoważonych zmian w szkolnictwie wyższym. EIT odgrywa – w szczególności poprzez nowe, ponad- i interdyscyplinarne stopnie naukowe opatrzone znakiem EIT, przyznawane przez uczestniczące w działaniach instytucje szkolnictwa wyższego zgodnie z krajowymi zasadami i procedurami akredytacji – wiodącą rolę w zakresie wspólnych wysiłków zmierzających do kształcenia na rzecz innowacji, co niesie ze sobą wyraźnie powiązania z mającym szerszy zasięg europejskim planem modernizacji instytucji szkolnictwa wyższego, wspierając zarazem europejski obszar szkolnictwa wyższego.

Ponadto istnieje szansa na powstanie wzajemnie wzmacniających się interakcji z unijną polityką spójności poprzez zajęcie się powiązaniem między lokalnymi i globalnymi aspektami innowacji. Centra kolokacji dają możliwość współpracy transgranicznej i są dobrze przygotowane do wykorzystania różnych systemów finansowania w regionach, w których są położone. Centra kolokacji odgrywają ważną rolę w umacnianiu łączności lokalno-globalnej w odniesieniu do WWiI jako całości, czyniąc to także poprzez bliską współpracę z władzami regionalnymi, w szczególności tymi, które uczestniczą w opracowaniu i realizacji regionalnych strategii innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3). Można ponadto wzmocnić powiązania pomiędzy WWiI a lokalnymi organizacjami klastrów w celu zwiększenia udziału MŚP w działalności WWiI. Choć możliwości synergii różnią się w zależności od obszaru tematycznego danego WWiI, korzyści ze współpracy i koordynacji wydają się za to szczególnie łatwe do osiągnięcia w przypadku szeregu inicjatyw i programów na szczeblu Unii. Jako że sama koncepcja EIT i WWiI opiera się na wnoszeniu wartości dodanej do już istniejących inicjatyw europejskiej doskonałości, WWiI – obecne i przyszłe – z założenia będą dążyć do maksymalnego wykorzystania tej synergii. Oczekuje się, że WWiI będą wносить wartość dodaną w odniesieniu do możliwych inicjatyw w danych dziedzinach, w tym inicjatyw w zakresie wspólnego programowania, europejskich partnerstw innowacyjnych i partnerstw publiczno-prywatnych (PPP).

Inicjatywy w zakresie wspólnego programowania – stanowiące kluczowy instrument służący rozwiązywaniu kwestii rozdrobnienia w sektorze badań naukowych – powinny w odpowiednich przypadkach stanowić rdzeń ogólnoeuropejskiej bazy badawczej WWiI. WWiI mogą zaś ze swej strony przyspieszać i wspierać wykorzystanie doskonałych, finansowanych ze środków publicznych badań naukowych połączonych w ramach inicjatyw wspólnego programowania, przeciwdziałając tym samym rozdrobnieniu innowacji. Wspólne inicjatywy technologiczne (WIT) i nowo utworzone partnerstwa publiczno-prywatne stanowią platformy służące promocji prowadzonych na szeroką skalę i inicjowanych przez przemysł badań naukowych oraz wspierają rozwój głównych technologii. WWiI mogą pomóc przyspieszać te znaczne inwestycje w badania naukowe w celu zwiększenia transferu technologii i ich komercyjnego wykorzystania oraz w celu stworzenia przez utalentowanych przedsiębiorców nowych przedsięwzięć w ramach prowadzonej już działalności. Dzięki podejściu opartemu na trójkącie wiedzy EIT będzie uzupełniał inwestycje Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERBN) w zakresie światowej jakości badań pionierskich, obejmując cały łańcuch innowacji od etapu pomysłów do etapu stosowania oraz wykorzystania; jednocześnie EIT zapewni badaczom uczestniczącym w programie „Marie Skłodowska-Curie” oraz studentom uczestniczącym w programie „Erasmus +” dodatkowe możliwości w zakresie innowacji i kontaktów z przedsiębiorczością, aby przyspieszyć rozwój europejskiej przestrzeni badawczej i europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego.

Przyszłe europejskie partnerstwa innowacyjne stanowiąc będą nadrzędne ramy ułatwiające koordynację i tworzenie inteligentnej synergii między instrumentami i polityką w zakresie badań naukowych i innowacji kierowanych popytem. WWiL mogą wnieść wkład do europejskich partnerstw innowacyjnych ze względu na swój zdecentralizowany charakter oraz praktyczne doświadczenia, a w szczególności poprzez rozwijanie niezbędnego kapitału ludzkiego, kształcenie kluczowych podmiotów (takich jak przedsiębiorcy i badacze) oraz określenie warunków ramowych i najlepszych praktyk w kwestiach polityki, uregulowań prawnych i standaryzacji w danym sektorze.

Możliwości w zakresie synergii będą w praktyce uwidaczniać się na różne sposoby, zależnie od WWiL i od konkretnych wyzwań. Obecnie rozwijane powiązania z innymi inicjatywami na poziomie WWiL różnią się między sobą w zależności od specyfiki danej WWiL i jej obszaru tematycznego. Ponadto EIT powinien wspierać synergii i interakcję między WWiL w różnych filarach programu „Horyzont 2020” oraz w odniesieniu do innych istotnych inicjatyw, jednocześnie należycie zwracając uwagę na ryzyko dublowania działań.

Praktyczne przykłady synergii między WWiL i innymi inicjatywami (stan na 9.2011 r.):

- EIT ICT Labs utrzymuje kontakty i ściśle współpracuje z przyszłym partnerstwem publiczno-prywatnym w dziedzinie internetu, wspólną inicjatywą technologiczną ARTEMIS i inicjatywami EUREKA, takimi jak ITEA2 (*Information Technology for European Advancement* – technologia informacyjna na rzecz rozwoju Europy) czy partnerstwo wiarygodności w świecie cyfrowym (Trust in Digital Life). Stosując w całym cyklu życia projektów badawczych finansowanych ze środków unijnych „katalizatory” WWiL, takie jak radar innowacji (*Innovation Radar*), buster patentów (*Patent Booster*) i program transferu technologii, EIT ICT Labs zwiększa wpływ tych projektów na rynek. Oferując dostęp do swoich centrów kolokacji, EIT ICT Labs może zwiększyć mobilność osób i pomysłów w całej Europie.
- KIC InnoEnergy przyczynia się do realizacji strategicznego planu Unii w dziedzinie technologii energetycznych (plan SET) między innymi poprzez udział w platformie SETIS zajmującej się monitorowaniem i lokalizacją technologii oraz wnoszenie wkładu w europejskie inicjatywy przemysłowe. Ponadto obecnie współpracuje ze Wspólnym Centrum Badawczym (JRC) Komisji nad możliwościami symulacji scenariuszy rozwoju wydarzeń.
- Climate-KIC aktywnie współdziała w tworzeniu synergii z inicjatywami w zakresie wspólnego programowania w swojej dziedzinie, ponieważ plan innowacji i plan realizacji tej WWiL będą częściowo opierać się na wspólnym planie strategicznym określonym w inicjatywie w zakresie wspólnego programowania dotyczącej klimatu (usługi klimatyczne i przystosowanie się do zmiany klimatu). Regionalne wspólnoty innowacji i realizacji w ramach Climate-KIC stanowią oryginalny, ogólnoeuropejski model innowacji regionalnych, wykorzystujący regiony jako obszary testowe, w ramach których rozwój zdolności zarządzania i mocne strony regionów łączone są ze światowymi wyzwaniami.

2. Rozszerzenie roli EIT po 2013 r. – priorytety

2.1. EIT jako bodziec dla wzrostu gospodarczego, wpływu i zrównoważoności

Wnioski wynikające z fazy tworzenia WWiL

Proces tworzenia pierwszych WWiL polegał w znacznym stopniu na uczeniu się poprzez działanie. Pokazał on, że WWiL są koncepcją nową i że żadna ze stron uczestniczących w tym procesie nie doceniła wyzwania, jakim jest prawne zorganizowanie się w formie WWiL oraz kształtowanie stosunków umownych z innymi WWiL i ich partnerami. Przeszkodę stanowił także brak wiedzy o tym, że skorzystać można z różnych form podmiotów prawnych. Przy zachowaniu oddolnego podejścia dającego każdej WWiL znaczną swobodę w organizacji partnerstw należy zapewnić dalsze wskazówki i wsparcie w celu ustalenia odpowiednich struktur prawnych. Nie należy ponadto lekceważyć wyzwania, jakim jest zgromadzenie różnych środowisk akademickich i kultur gospodarczych w ramach jednego podmiotu prawnego. Dlatego ważne jest to, by zarówno na szczeblu WWiL, jak i na szczeblu EIT uznawano wspólne wartości. Należy dodać, że WWiL są instytucjonalnymi innowacjami na dużą skalę i że wszystkie różnią się od siebie różnymi aspektami, w tym rozmiarem i organizacją. Dzięki temu istnieje duży wachlarz różnych modeli innowacji; jednocześnie utrudnia to jednak ogólne koordynowanie i monitorowanie WWiL.

W przyszłości EIT powinien udzielać jaśniejszych wytycznych na wczesnym etapie, począwszy od procesu wyboru, tak aby podstawowe kwestie strategiczne były wspólne dla wszystkich WWiL, a jednocześnie umożliwić zróżnicowane podejście w zakresie organizacji, wyników i finansowania w poszczególnych WWiL.

EIT powinien ograniczać obciążenia administracyjne oraz rozpowszechniać wśród nowych WWiL najlepsze praktyki i doświadczenia zgromadzone przez istniejące WWiL. Nadto nadmienić należy, że obecnie istniejące trzy WWiL nie stanowią jeszcze masy krytycznej koniecznej, by EIT w pełni rozwinął swój potencjał jako wiodący instytut innowacji.

Ponadto EIT musi być czymś więcej niż tylko sumą swoich poszczególnych elementów i należy promować wspólne działania realizowane przez WWiL.

W perspektywie długoterminowej EIT musi kształtować wyraźną tożsamość oraz swój światowy znak firmowy. Kształtowanie silnego znaku firmowego EIT może obejmować działania mające na celu tworzenie silnej sieci osób i biznesu wokół społeczności EIT (studenci, absolwenci, nauczyciele, przedsiębiorcy, specjaliści itp.) oraz organizowanie konferencji i wydarzeń służących rozbudzeniu poczucia tożsamości i zwiększaniu widoczności.

EIT jako inwestor w trójkąt wiedzy

W oparciu o te wnioski EIT zmierza do konsolidacji i dalszego rozwoju swojej roli „inwestora”, który wspiera już istniejące ośrodki doskonałości w dziedzinie badań naukowych, przedsiębiorczości i szkolnictwa wyższego w Europie i umożliwia im zrzeszanie się i wspieranie istniejącej między nimi długoterminowej systematycznej współpracy w ramach WWiL.

Reprezentowany przez EIT „inwestorski” sposób działania oznacza skoncentrowanie się na określaniu najlepszych możliwości strategicznych i wyborze portfela światowej klasy partnerstw – WWiL – w celu osiągnięcia wyników za ich pomocą. W ramach tego podejścia EIT przyznaje WWiL roczne dotacje w oparciu o osiągnięte przez nie wyniki i zamierzone działania zawarte w ich planach operacyjnych, stosując jasną i przejrzystą procedurę. Ocenę planów operacyjnych wspierać będą niezależni eksperci zewnętrzni. EIT powinien w tym kontekście nie tylko określać ogólne kierunki i wizje, ale także udzielić WWiL wsparcia w odpowiednim wymiarze, jak również monitorować ich wyniki. Jednocześnie WWiL dysponują znacznym marginesem swobody w kwestii nakreślenia swojego programu, swoich wewnętrznych strategii i wewnętrznej organizacji, jak również w zakresie prowadzonych przez nie działań i aktywizacji potrzebnych talentów i zasobów.

Zwrot z inwestycji poczynionych przez EIT w WWiL mierzony będzie w kategoriach wymiernych korzyści dla europejskiej gospodarki i całego społeczeństwa, takich jak powstanie nowych przedsiębiorstw, produktów i usług na istniejących i przyszłych rynkach, przedsiębiorcze osoby o lepszych umiejętnościach, nowe i atrakcyjniejsze możliwości zatrudnienia oraz przyciąganie i zatrzymywanie utalentowanych osób z całej Unii i z zagranicy.

Wymaga to stworzenia dla EIT solidnych systemów monitorowania i oceny – ze szczególnym uwzględnieniem osiągnięć, rezultatów i generowanego wpływu gospodarczego i społecznego – opartych na poziomach odniesienia pochodzących z najlepszych międzynarodowych praktyk. Priorytetem jest tu stworzenie zrównoważonego systemu monitorowania wyników w celu oceny: wpływu wywieranego przez EIT za pośrednictwem WWiL, własnych osiągnięć EIT jako organizacji oraz wkładu EIT w program „Horyzont 2020”.

Ważnym elementem w tej kwestii jest również rozwój – wspólnie z WWiL – prawdziwej „tożsamości korporacyjnej” EIT opartej na szeregu wspólnych wartości. Choć wszystkie WWiL i ich poszczególni partnerzy posiadają własne tożsamości i wartości korporacyjne, wspólne dla nich są te wartości, które leżą u podstaw wspólnoty EIT i WWiL. Są to: doskonałość w całym trójkącie wiedzy, wysoko wykwalifikowani i przedsiębiorczy ludzie, długoterminowa współpraca ponadgraniczna, ponaddiscyplinarna i międzysektorowa oraz koncentracja na skutkach społecznych i gospodarczych. Taka tożsamość wzmocni również wizerunek i reputację EIT i WWiL.

2.1.1. Konsolidacja i wspieranie wzrostu oraz wpływu istniejących WWiL

EIT będzie aktywnie wspierał pierwsze trzy WWiL w celu zwiększenia ich potencjału i wpływu oraz ich wkładu w realizację celów programu „Horyzont 2020”. Z biegiem czasu WWiL rozbudują początkowy zestaw działań, aby wykorzystać nowe możliwości rynkowe i społeczne oraz dostosować się do zmieniających się uwarunkowań globalnych. W celu wspierania tego rozwoju EIT – w jasny i przejrzysty sposób i w ścisłej współpracy z każdą z poszczególnych WWiL – będzie wyznaczał dostosowane do indywidualnych potrzeb strategie współfinansowania i doradzał w ich zakresie; strategie te będą jednocześnie wspierać działania strategiczne z perspektywy EIT.

WWiL powinny pozostać dynamicznymi partnerstwami; w związku z tym powinny one być zarówno otwarte na nowych partnerów w całej Europie, zależnie od ich poziomu doskonałości, jak i – w stosownych przypadkach – gotowe do zaprzestania istniejącej już współpracy. WWiL powinny wykorzystywać nowe źródła istniejących i potencjalnych obszarów doskonałości – jeśli tylko mogą one przynieść wartość dodaną – poprzez udział nowych partnerów w ramach istniejących centrów kolokacji, wzmocnienie działań pomiędzy kolokacjami w ramach tego samego WWiL lub nawet stworzenie nowego centrum kolokacji przy jednoczesnym utrzymaniu ukierunkowania, solidności i zarządzania ich partnerstwa w ramach WWiL.

Równie istotne z punktu widzenia maksymalizacji wyników WWiL jest zachowanie właściwej równowagi między współpracą a konkurencją. EIT będzie zachęcał WWiL do angażowania się w działania przekrojowe między poszczególnymi wspólnotami w dziedzinach, które oferują znaczny potencjał synergii, np. poprzez wspólne kursy doskonalenia zawodowego, wspólne badania naukowe, studia magisterskie lub doktoranckie, lub w mobilność na linii środowiska akademickie – przedsiębiorstwa mającą miejsce między WWiL. Jednocześnie EIT będzie zachęcał do utrzymania określonego poziomu konkurencji, aby zachęcić WWiL do stałej koncentracji na wynikach i efektach oraz do podejmowania stosownych działań w przypadku osiągnięcia słabszych wyników.

WWiL czerpią nie tylko z istniejącej doskonałej bazy badawczej swoich partnerów, lecz są również awangardą w zakresie propagowania i wdrażania misji edukacyjnej EIT. W tym kontekście celem jest kształcenie i szkolenie utalentowanych ludzi, wyposażając ich w umiejętności, wiedzę i sposób myślenia, w tym ducha przedsiębiorczości, potrzebne w zglobalizowanej gospodarce i społeczeństwie opartych na wiedzy. Aby to osiągnąć, EIT aktywnie wspiera między innymi studia opatrzone znakiem EIT, monitorując ich jakość i spójną realizację we wszystkich WWiL. W ramach tych działań WWiL szeroko wykorzystywać będą oceny wzajemne i oceny ekspertów, a ponadto nawiążą dialog z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami zapewniania jakości. Doprowadzi to do szerszego uznawania na szczeblu krajowym i międzynarodowym kwalifikacji opatrzonych znakiem EIT oraz poprawi ich renomę i atrakcyjność na świecie, zwiększając szanse na zatrudnienie absolwentów i tworząc zarazem platformę współpracy na szczeblu międzynarodowym. W przyszłości WWiL będą zachęcane do wyjścia poza granice kształcenia podyplomowego i rozszerzenia prowadzonej działalności edukacyjnej o większą liczbę różnicowanych form studiów, tak aby objąć szerszy zakres innowacyjnych działań związanych z rozwojem zawodowym, włączając w to kształcenie kadry zarządzającej, szkolenia dostosowane do indywidualnych potrzeb, w tym kursy z zakresu szkolenia zawodowego, i kursy letnie, jak również staże w obrębie WWiL i ich partnerów.

W celu poprawy skuteczności podejmowanych przez WWiL działań edukacyjnych i dotarcia do szerszego kręgu odbiorców WWiL mogą – na zasadzie eksperymentu – zaplanować stworzenie modułów studiów licencjackich w formie kształcenia na odległość i e-uczenia się lub pakietów przeznaczonych dla edukacji szkolnej.

EIT:

- będzie zachęcał WWiL do opracowywania bardziej zróżnicowanych działań w zakresie kształcenia i szkolenia oraz będzie oferował w tej dziedzinie doradztwo, a także będzie zachęcał WWiL do upowszechniania wiedzy na temat istnienia tych działań;
- będzie stopniowo tworzył konkurencyjne mechanizmy weryfikacji dotyczące alokacji części dotacji dla WWiL, oparte na planach operacyjnych oraz działalności WWiL, w ramach których to mechanizmów zostaną wzięte pod uwagę różnice w prędkości wzrostu poszczególnych WWiL;
- będzie zachęcał WWiL do opracowania wspólnych działań w odniesieniu do zagadnień horyzontalnych;
- stworzy system wzajemnej oceny dla kwalifikacji opatrzonych znakiem EIT i podejmie dialog z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami zapewniania jakości w celu promowania spójnego podejścia.

2.1.2. Tworzenie nowych WWiL

Aby zwiększyć dodatkowo wpływ i wprowadzić bodźce do tworzenia innowacji w nowych obszarach problemów społecznych, EIT będzie stopniowo rozszerzać swój portfel WWiL. Podążając przy tworzeniu nowych WWiL ścieżką rozwoju opartą na stopniowym przyroście, EIT zapewni, by w tym kontekście odpowiednio uwzględniono doświadczenia zdobyte przy tworzeniu WWiL na poprzednich etapach i by WWiL powstawały tylko w obszarach, w których istnieje już fundament w postaci wyraźnego potencjału innowacyjnego i najwyższej klasy doskonałości. W okresie 2014–2020 do stworzenia nowych WWiL dojdzie zatem w trzech falach. W 2014 r. opublikowane zostanie zaproszenie do uczestnictwa w dwóch WWiL, w 2016 r. – zaproszenie do uczestnictwa w kolejnych dwóch WWiL, a w 2018 r. – zaproszenie do uczestnictwa w jednej WWiL, pod warunkiem pozytywnego wyniku przeglądu EIT przewidzianego w art. 32 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1291/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady⁽¹⁾, co doprowadzi do stworzenia portfela ośmiu WWiL w okresie 2014–2020 (co odpowiada stworzeniu 35–45 centrów kolokacji w całej Unii). Proces wyboru WWiL będzie w dużym stopniu opierać się na pozytywnych doświadczeniach zebranych w pierwszej turze tworzenia WWiL oraz szczegółowej ocenie zewnętrznej EIT i istniejących WWiL, w tym ocenie skutków gospodarczych i społecznych WWiL oraz udziału EIT we wzmacnianiu zdolności innowacyjnych Unii i państw członkowskich, jak również, w stosownych przypadkach, na wynikach ocen programu „Horyzont 2020”.

Nowe WWiL powstaną w obszarach posiadających rzeczywisty potencjał innowacyjny. Tym samym EIT w pełni przyczynia się do realizacji szerszych planów działań Unii, a w szczególności celów programu „Horyzont 2020” określającego szereg wielkich wyzwań społecznych, oraz do wdrażania technologii wspomagających i przemysłowych. Celem jest ustanowienie WWiL w obszarach tematycznych, którymi – ze względu na ich skalę i złożoność – można zająć się wyłącznie za pośrednictwem podejścia ponaddiscyplinarnego, ponadgranicznego i międzysektorowego. Dobór dziedzin tematycznych powinien zatem opierać się na starannej analizie badającej, czy WWiL może wnieść rzeczywistą wartość dodaną i mieć pozytywny wpływ na gospodarkę i społeczeństwo.

Komisja Europejska przeprowadziła tę analizę w ramach procesu mającego na celu obiektywną ocenę potencjału przyszłych obszarów tematycznych WWiL. Jednym z punktów wyjścia był projekt SPI, który Rada Zarządzająca EIT przedłożyła Komisji Europejskiej w czerwcu 2011 r. Jednocześnie opracowano zestaw mierzalnych kryteriów, aby umożliwić obiektywną ocenę potencjału innowacyjnego każdego z przyszłych obszarów tematycznych. Trafność tych kryteriów została skonsultowana z szerszą wspólnotą innowacyjnych partnerów z całego trójkąta wiedzy w drodze otwartych konsultacji społecznych. Wynikiem tego procesu był następujący wykaz kryteriów:

(1) Rozporządzenie (UE) nr 1291/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające „Horyzont 2020” – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014–2020), (Zob. s. 104 niniejszego Dziennika Urzędowego).

- podejmowanie największych wyzwań gospodarczych i społecznych, przed którymi stoi Europa, i przyczynianie się w ten sposób do realizacji strategii „Europa 2020”;
- dostosowanie i koordynacja w zakresie zgodności z odpowiednimi politykami Unii, jak również z istniejącymi inicjatywami w ramach programów „Horyzont 2020” i „Erasmus +”;
- zdolność mobilizowania inwestycji i zapewnienia długoterminowego zaangażowania przedsiębiorstw; posiadanie istniejącego rynku dla swoich produktów lub zdolność stworzenia nowych rynków;
- tworzenie zrównoważonego i systemowego wpływu mierzonego pod kątem nowych wykształconych i przedsiębiorczych osób, nowych technologii, nowych przedsiębiorstw i nowych, wymagających wysokich kwalifikacji stanowisk;
- skupienie masy krytycznej zainteresowanych stron reprezentujących światowej klasy badania naukowe, edukację i innowacje z całej Europy, które w innych warunkach pozostałyby w rozproszeniu, w tym prowadzenie współpracy z partnerami spoza Europy;
- wymaganie podejścia ponaddiscyplinarnego i zachęcanie instytucji szkolnictwa wyższego do rozwijania nowych rodzajów edukacji ponad granicami poszczególnych dyscyplin;
- przewyższenie luk w obszarze innowacji, takich jak paradoks europejski, tj. obszary tematyczne, w których Europa ma silną bazę badawczą, lecz słabe wyniki w zakresie innowacji.

Ocena obszarów tematycznych zaproponowanych zarówno w projekcie przedłożonym przez EIT, jak i przez ogół zainteresowanych stron wyraźnie wykazała istnienie pewnych różnic dotyczących potencjalnego wpływu, jaki miałyby utworzenie WWiI. W rezultacie tego z wielu tematów zrezygnowano, inne zaś przedefiniowano, by lepiej dostosować je do uwarunkowań europejskiego i światowego kontekstu w tym obszarze.

W przypadku następujących obszarów tematycznych uznano, że ustanowienie nowych WWiI niesie ze sobą największy potencjał wniesienia wartości dodanej do istniejących działań i spowodowania rzeczywistego skokowego rozwoju innowacji:

- innowacje na rzecz zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się;
- zrównoważone poszukiwanie, wydobywanie, przetwarzanie, recykling i zastępowanie surowców;
- żywność na przyszłość (Food4Future) – zrównoważony łańcuch dostaw od zasobów do konsumentów;
- produkcja oferująca wartość dodaną;
- mobilność w miastach.

Więcej informacji w sprawie poszczególnych tematów znaleźć można w arkuszach informacyjnych znajdujących się na końcu dokumentu ⁽¹⁾.

W oparciu o powyższe obszary tematyczne EIT będzie mógł niezależnie zorganizować przyszły proces wyboru WWiI. Powodzenie przyszłych zaproszeń do uczestnictwa w WWiI zależeć będzie w dużej mierze od jasnych wytycznych co do oczekiwań i wymagań, jak również od okresu umożliwiającego wnioskodawcom dobre zorganizowanie się przed złożeniem wniosku o utworzenie WWiI, i to zarówno pod względem prawnym, jak i finansowym. WWiI zostaną wyłonione na podstawie szczegółowych kryteriów określonych w rozporządzeniu EIT, opartych na nadrzędnych zasadach doskonałości i znaczenia dla innowacyjności. Każda z wyłonionych WWiI będzie musiała wykazać, w jaki sposób stworzy maksymalny wpływ w danym obszarze i udowodnić wykonalność swojej strategii.

⁽¹⁾ W arkuszach informacyjnych znajduje się synteza analiz dotyczących znaczenia i wartości dodanej związanych z utworzeniem WWiI w proponowanych dziedzinach tematycznych. Zawierają one wstępne informacje na temat możliwości działania WWiI w danej dziedzinie, ale nie obejmują zaleceń dotyczących przyszłej działalności i przyszłych metod działania WWiI.

Odzwierciedlając potrzebę stopniowego podejścia przy tworzeniu nowych WWiL, wybór tematów trzech fal WWiL oparto na dojrzałości danej dziedziny, potencjalnym wpływie społecznym i gospodarczym, a także możliwości synergii z innymi inicjatywami. Tematami na 2014 r. są:

- innowacje na rzecz zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się;
- zrównoważone poszukiwanie, wydobywanie, przetwarzanie, recykling i zastępowanie surowców;

Tematami na 2016 r. są:

- żywność na przyszłość (Food4Future) – zrównoważony łańcuch dostaw od zasobów do konsumentów;
- produkcja oferująca wartość dodaną;

Tematem na 2018 r. jest:

- mobilność w miastach.

EIT:

- będzie przygotowywać procedurę wyboru dla każdej fali WWiL, przewidując dla wnioskodawców wystarczająco dużo czasu na przygotowanie wniosku o utworzenie WWiL;
- opublikuje zaproszenia do uczestnictwa w pięciu nowych WWiL zgodnie z następującym harmonogramem: zaproszenie do uczestnictwa w dwóch nowych WWiL w 2014 r., których tematami będą zdrowy styl życia i aktywne starzenie się oraz surowce, zaproszenie do uczestnictwa w dwóch nowych WWiL w 2016 r., których tematami będą żywność na przyszłość oraz produkcja oferująca wartość dodaną, a także zaproszenie do uczestnictwa w jednej WWiL w 2018 r., której tematem będzie mobilność w miastach;
- dołoży wszelkich starań, by poinformować jak największą liczbę zainteresowanych stron o przyszłych procedurach wyboru WWiL;
- zapewni, by warunki ramowe przyszłych procedur wyboru WWiL sprzyjały osiągnięciu optymalnych wyników, w szczególności wydając jasne wytyczne dotyczące wymogów i procesów oraz dając wnioskodawcom wystarczająco dużo czasu na zorganizowanie partnerstwa.

2.2. Zwiększenie wpływu EIT

Wspieranie innowacji w całej Unii

W początkowej fazie EIT skupiał swoje wysiłki głównie na stworzeniu WWiL. Choć jasnym celem EIT jest wzmocnienie istniejących centrów doskonałości, to EIT będzie musiał także zadbać o to, by przynieść również korzyści dla obszarów Unii, które nie uczestniczą bezpośrednio w WWiL. Misją o zasadniczym znaczeniu dla EIT jest zatem aktywne wspieranie upowszechniania najlepszych praktyk w dziedzinie integracji trójkąta wiedzy w celu wypracowania wspólnej kultury wymiany innowacji i wiedzy.

W przyszłości EIT musi czynić starania, by związane z WWiL doświadczenia były zrozumiałe i powtarzalne oraz by stały się trwałym elementem kultury mogącej stanowić wzorzec do naśladowania w Europie i poza jej granicami. Przez określanie najlepszych praktyk, ich analizę i wymianę, jak również przez nowe modele zarządzania i finansowania wypracowane przez WWiL, EIT dąży do zapewnienia rozpowszechniania i wykorzystania wiedzy uzyskanej w ramach EIT oraz WWiL z pożytkiem dla ludzi i instytucji, także tych nieuczestniczących bezpośrednio w WWiL.

EIT będzie również dążył do zwiększenia swojej widoczności w Unii. Wszystkie właściwe środki i kanały komunikacji powinny zostać wykorzystane w celu zapewnienia wystarczającego dostępu do informacji na temat funkcjonowania i zakresu działania EIT oraz WWiL.

EIT może odegrać decydującą rolę w dokonywaniu syntezy różnorodnych metod działania zastosowanych przez WWiL i w przygotowaniu możliwości przenoszenia tych metod na obszary, w których zdolności innowacyjne są słabe i które w przeciwnym razie nie byłyby w stanie korzystać z doświadczeń zgromadzonych przez EIT. Tak szeroki zasięg zapewni, aby korzyści płynące z doświadczeń EIT wspierały rozwój zdolności innowacyjnych w tych obszarach. Działalność ta jest w stanie przynieść wysokie zyski w zakresie opartym na działalności WWiL.

Dzięki wprowadzeniu Regionalnego Systemu Innowacji (RSI) obejmującego partnerstwa instytucji szkolnictwa wyższego, instytucji badawczych, przedsiębiorstw i innych organizacji zainteresowanych stron zapewniony zostanie specjalny mechanizm rozpowszechniania najlepszych praktyk i zwiększania udziału w działaniach WWiI.

System taki nie tylko zapewni uczestnikom spoza WWiI możliwość zdobycia wiedzy od WWiI i ułatwi im interakcje z WWiI, lecz będzie również zachęcał ich do pełnego wykorzystania wiedzy i know-how nabytych w obszarach znajdujących się poza WWiI, a tym samym zwiększy zdolności innowacyjnej w całej Unii. Ponadto uczestnicy RSI będą musieli wykazać wyraźną zbieżność tematyczną, odnosząc się do właściwych regionalnych planów innowacji, w szczególności do strategii inteligentnej specjalizacji, aby zapewnić wpływ strategiczny.

System ten będzie wdrażany na zasadzie dobrowolności przez WWiI, w razie potrzeby przy wsparciu EIT. Uczestnicy będą wybierani w otwartym i przejrzystym procesie zarządzanym przez WWiI.

Działalność prowadzona w ramach RSI będzie przedmiotem zainteresowania WWiI. Może ona obejmować działania na rzecz zorganizowanej mobilności, aby zapewnić nienależącym do WWiI talentom – studentom, naukowcom, nauczycielom i przedsiębiorcom niezależnie od wieku, płci i szczebla kariery – możliwość uczestnictwa w działalności WWiI.

Uczestnicy RSI będą głównie korzystać z innych źródeł finansowania, między innymi z finansowania krajowego, z funduszy strukturalnych i zasobów własnych, aby zapewnić sobie udział w RSI, natomiast EIT może zachęcać WWiI do wdrożenia RSI dzięki finansowaniu działań na rzecz zorganizowanej mobilności w ramach swojego programu rozpowszechniania działań popularyzatorskich.

Potencjalne główne czynniki stymulujące uczenie się na poziomie EIT to: oparte na innowacjach i zasadzie doskonałości badania naukowe w zakresie tworzenia nowych przedsiębiorstw i nowych modeli biznesowych, w tym tworzenia warunków dla MŚP i instytucji publicznych do bardziej aktywnego zaangażowania się na rzecz innowacji, zarządzanie portfelami własności intelektualnej i nowe sposoby podejścia do dzielenia się własnością intelektualną, przedsiębiorczość i nowe zintegrowane formy edukacji wielodyscyplinarnej; innowacyjne modele zarządzania i finansowania oparte na koncepcji otwartej innowacyjności lub zaangażowania władz publicznych. Sprawi to, że EIT będzie wzorem do naśladowania oraz katalizatorem daleko idących zmian w obszarze europejskiej innowacji oraz że stanie się uznaną międzynarodowo instytucją światowej klasy w dziedzinie innowacji.

Rozwijanie i przyciąganie talentów

Utalentowani ludzie są kluczowym elementem pomyślnej innowacji. Jednym z najważniejszych zadań EIT jest zapewnienie wszystkim utalentowanym osobom możliwości pełnego wykorzystania ich potencjału i tworzenie warunków, w których osoby te mogą się rozwijać. EIT, za pośrednictwem WWiI, tworzy takie warunki, ale wymagają one uzupełnienia strategiami przyciągania i angażowania najbardziej utalentowanych osób spoza WWiI.

EIT ma ponadto do odegrania wyraźną rolę w zakresie przyciągnięcia talentów spoza Unii. Tworząc silny znak firmowy i budując strategiczne stosunki z kluczowymi partnerami z całego świata, EIT może dodatkowo zwiększyć atrakcyjność partnerów współpracujących w ramach WWiI. EIT powinien – w ścisłej współpracy z WWiI – rozwijać prężną strategię międzynarodową, identyfikując uczestników dialogu i potencjalnych partnerów oraz nawiązując z nimi kontakty. W tym kontekście EIT i WWiI powinny w pełni wykorzystać istniejące unijne inicjatywy w tej dziedzinie, takie jak unijne programy badawcze, edukacyjne, szkoleniowe i młodzieżowe, w tym program „Erasmus +” czy działania „Marie Skłodowska-Curie” i inne inicjatywy dotyczące mobilności na szczeblu Unii. EIT może ponadto wspierać wymianę wiedzy, opiekę merytoryczną i tworzenie sieci kontaktów poprzez zachęcanie, między innymi, do tworzenia sieci absolwentów EIT.

Swoje wysiłki na rzecz promowania utalentowanych ludzi i błyskotliwych pomysłów EIT uzupełni o inne środki podejmowane z własnej inicjatywy lub we współpracy z czołowymi światowymi partnerami, takie jak organizowanie konkursów pomysłów czy przyznawanie nagród za innowacje.

EIT:

- będzie zachęcał do udziału w działaniach popularyzatorskich, a w szczególności będzie udzielał w razie potrzeby wsparcia WWiI w odniesieniu do Regionalnego Systemu Innowacji;
- stworzy/dostosuje do aktualnych potrzeb narzędzie internetowe stanowiące platformę wymiany wiedzy i tworzenia sieci kontaktów wokół EIT;
- zbuduje i będzie wspierać czynne i silne sieci osób będących absolwentami podejmowanych przez EIT lub WWiI działań w zakresie kształcenia i szkolenia („absolwenci EIT”);

- będzie systematycznie udostępniać doświadczenia i osiągnięcia WWiI szerszej wspólnocie innowacji w Unii i poza nią; może to obejmować utworzenie zbioru ogólnodostępnych materiałów szkoleniowych pochodzących z prowadzonych przez EIT i WWiI działań w zakresie kształcenia i szkolenia;
- zapewni znaczące uczestnictwo sektora prywatnego, w tym MŚP, w trójkącie wiedzy.

2.3. *Nowe mechanizmy realizacji i monitorowanie ukierunkowane na osiągnięcie wyników*

Uproszczenia, wdrażane w odpowiedzialny i rzetelny sposób, są niezbędne, by EIT mógł osiągać faktyczne rezultaty, wspierać przełomowe innowacje oraz zaangażowanie środowiska przedsiębiorców. EIT nadal jeszcze nie wykorzystał pełnego potencjału w celu dalszego upraszczania.

Będąc wobec WWiI „inwestorem”, EIT postrzega uproszczenia jako proces dynamiczny, wkomponowany w jego działania i stanowiący integralną część wsparcia udzielanego przezeń WWiI. W tym celu EIT będzie dążyć do dostosowania, ulepszenia i usprawnienia procesów monitorowania, sprawozdawczości i finansowania oraz stale poszukiwać uproszczonych sposobów działania mogących przyczynić się do dostosowania się WWiI do nowo powstałych potrzeb oraz do zwiększenia wpływu WWiI.

WWiI będą stanowić idealny obszar testowania nowych sposobów podejścia do finansowania i zarządzania innowacjami. Dzięki eksperymentom i doświadczeniom WWiI, EIT przedstawi program uproszczeń w kluczowych dziedzinach, takich jak umowy, uproszczona sprawozdawczość, płatności i stawki ryczałtowe w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych WWiI.

Komisja będzie – w oparciu o przedstawiony przez sam EIT program uproszczeń – ściśle monitorować zdolność EIT do zapewnienia możliwie najprostszycy umów i zasad finansowania oraz zarządzania działaniami WWiI. Uzyskane doświadczenia – w tym także i te negatywne – udostępnione będą przyszłym WWiI oraz wykorzystane w unijnych programach i pozostałych częściach składowych programu „Horyzont 2020”.

Komisja wzmocniła swoje wysiłki w zakresie wspierania EIT w tworzeniu stabilnego i solidnego systemu monitorowania ukierunkowanego na osiągnięcie wyników. Wspomniany system monitorowania zapewni pełną odpowiedzialność EIT i WWiI, jakość wyników, wkład do priorytetów programu „Horyzont 2020”, a jednocześnie pozwoli na wystarczającą elastyczność działania WWiI, a także otwartość na nowe pomysły i nowych partnerów. Pozwoli on EIT na rozwinięcie znacznej zdolności gromadzenia i analizowania danych pochodzących z WWiI, w tym dotyczących źródeł finansowania, służącej mierzeniu wyników EIT w stosunku do jego własnych celów, a także na porównanie EIT i WWiI w odniesieniu do najlepszych praktyk w Europie i na świecie.

System będzie miał elastyczną strukturę i w razie potrzeby zostanie dostosowany tak, by uwzględniał zmieniającą się i rosnący zakres działalności EIT i WWiI. W następstwie zalecenia zawartego w niezależnej ocenie zewnętrznej oraz na podstawie nadrzędnych przepisów w zakresie monitorowania zawartych w programie „Horyzont 2020”, Komisja zaproponowała – działając wspólnie z EIT i WWiI – ustanowienie dla EIT systemu monitorowania ukierunkowanego na osiągnięcie wyników dotyczącego czterech poziomów działalności:

- poziomu programu „Horyzont 2020” – regularne monitorowanie wkładu EIT i WWiI w realizację celów programu „Horyzont 2020”;
- poziomu EIT – ocena wyników działania EIT jako efektywnego i skutecznego organu UE; będzie to mierzone pod kątem wsparcia dla WWiI, intensywności i zakresu działań popularyzatorskich, rozpowszechniania i działalności międzynarodowej oraz zdolności do opracowania uproszczonych procedur;
- poziomu ponadindywidualnego (między WWiI) – monitorowanie wkładu wszystkich WWiI w osiągnięcie celów strategicznych EIT, jak określono w przeznaczonym do tego celu instrumencie, takim jak tablica wyników EIT;
- poziomu indywidualnego (pojedyncza WWiI) – monitorowanie indywidualnych wyników danej WWiI w oparciu o indywidualne cele oraz kluczowe wskaźniki efektywności działania (KPI) określone w planie operacyjnym danej WWiI. WWiI opierają się na różnych modelach biznesowych i mają różne rynki, a, co za tym idzie, ich przemysłowe KPI – mające zasadnicze znaczenie dla skutecznego zarządzania poszczególnymi WWiI – są także różne.

EIT:

- stworzy plan uproszczeń, włączając poziomy odniesienia służące dokonaniu oceny postępów, i przedłoży Komisji sprawozdanie z postępów w realizacji tego planu w ramach rocznego sprawozdania z działalności; zadba o rozpowszechnienie nowych modeli uproszczeń w całej Unii i o to, by służyły one za podstawę innych inicjatyw unijnych,

- stworzy – we współpracy z Komisją i WWiL – kompleksowy system monitorowania wkładu EIT do programu „Horyzont 2020”, wpływu EIT uzyskiwanego poprzez jego własną działalność i działalność WWiL oraz wyników WWiL. EIT będzie informować o wszystkich swoich działaniach monitorujących w rocznym sprawozdaniu z działalności, które będzie przekazywane Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

3. Skuteczne podejmowanie decyzji i uzgodnienia robocze

Struktura zarządzania EIT łączy podejście oddolne reprezentowane przez WWiL z przywództwem strategicznym na szczeblu EIT. Proces podejmowania decyzji na szczeblu EIT powinien się zatem charakteryzować prawdziwie strategiczną perspektywą połączoną ze sprawnymi mechanizmami wykonawczymi oraz systematycznym zaangażowaniem podmiotów trójkąta wiedzy w całej Europie.

Model zarządzania EIT udowodnił swoją ogólną wartość. Doświadczenia zebrane w początkowej fazie wykazują jednak, że możliwe jest podjęcie dalszych wysiłków w celu poprawy efektywności mechanizmów wykonawczych i decyzyjnych EIT. Należy wyraźniej zdefiniować i usprawnić stosunki między Radą Zarządzającą EIT, odpowiedzialną za decyzje strategiczne, a centralą EIT, odpowiedzialną za realizację. Centrala EIT będzie musiała określić krytyczne dziedziny, w których EIT powinien udzielać WWiL wsparcia, osiągając odpowiednią równowagę pomiędzy działaniami związanymi ze wsparciem i z monitorowaniem. Rada Zarządzająca powinna w większym stopniu zadbać o to, by decyzje strategiczne oparte były w należyłym stopniu na doświadczeniach pochodzących z WWiL i szerszej wspólnoty podmiotów innowacyjnych. Ponadto EIT powinien być nadal odpowiedzialny przed Radą i państwami członkowskimi.

3.1. Usprawnianie i precyzowanie procesu podejmowania decyzji w EIT

Rada Zarządzająca EIT określa kierunki strategiczne EIT oraz warunki ramowe dla WWiL, a jej członkowie stanowią element łączący EIT z różnymi zainteresowanymi społecznościami w danej dziedzinie. Zgodnie z reprezentowanym przez EIT podejściem opartym na duchu przedsiębiorczości proces decyzyjny powinien być skuteczny, szybki i konkretny.

Decydującymi czynnikami w tym zakresie są rozmiar, skład i procedury Rady Zarządzającej. Zasada udziału członków niezależnych oraz ograniczonej liczby wybranych członków reprezentujących wspólnotę WWiL dowiodła swojej wartości; umożliwia ona gromadzenie wiedzy specjalistycznej z całego trójkąta wiedzy. Pierwotny model zakładający 18 wybranych członków oraz – od niedawna – czterech dodatkowych przedstawicieli WWiL okazał się jednak mieć pewne ograniczenia. Zmniejszenie liczby członków Rady doprowadzi do usprawnienia procesu podejmowania decyzji i zmniejszenia administracyjnych kosztów ogólnych.

Ponadto dalszy przyrost efektywności osiągnąć można poprzez ponowne skoncentrowanie działalności Rady Zarządzającej EIT na jej głównej roli polegającej na przywództwie strategicznym. Dodać należy, że ściślejsze konsultacje z Komisją Europejską w sprawie trzyletniego programu prac EIT spowodują dalsze wzmocnienie spójności z innymi inicjatywami Unii. Zawarte w trzyletnim programie prac EIT informacje dotyczące EIT i WWiL umożliwią dokonanie oceny w zakresie komplementarności z innymi częściami programu „Horyzont 2020” i innymi politykami i instrumentami Unii oraz zapewnienie tej komplementarności. Wszystkie te zmiany zostały uwzględnione w zmienionym rozporządzeniu (WE) nr 294/2008.

Decyzje Rady Zarządzającej EIT są wdrażane przez centralę EIT pod kierownictwem Dyrektora, który ponosi odpowiedzialność za działania EIT. W ten sposób centrala odzwierciedla zorientowany na wyniki charakter EIT i WWiL i jest siłą napędową w procesie upraszczania procedur. Centrala EIT rozwija jednocześnie zdolność do systematycznego przyswajania doświadczeń WWiL i udostępniania wynikających z tego ustaleń z korzyścią dla szerszej wspólnoty podmiotów innowacyjnych. Z upływem czasu centrala EIT zacznie dysponować bogatym zbiorem najlepszych praktyk i stanie się dla decydentów prawdziwą kopalnią wiedzy.

Przyciąganie i zatrzymywanie utalentowanych specjalistów stanowi wyzwanie dla centrali EIT. W celu pozyskania najlepszych talentów i umiejętności biuro EIT określi jasną strategię HR, w tym rozwiązania wykraczające poza bezpośrednie zatrudnienie, takie jak oddelegowanie lub zatrudnienie czasowe, promujące regularną wymianę pracowników, a także staże we współpracy z doskonałymi instytucjami innowacji, badań naukowych i edukacji w Unii i na całym świecie.

EIT:

- zapewni, dzięki inteligentnym strategiom HR, w tym systematycznemu korzystaniu z usług ekspertów wewnętrznych i zewnętrznych, oraz wewnętrznym procedurom zarządzania, by EIT stał się punktem odniesienia w kwestii innowacyjnego zarządzania;
- podejmie konkretne działania w celu dalszego wspierania kultury otwartości i przejrzystości.

3.2. *Investowanie w WWiI – relacje między EIT a WWiI*

Wzajemne relacje między EIT a WWiI nie tylko stanowią ramy dla owocnej działalności WWiI, lecz są również główną częścią procesu wzajemnego uczenia się umożliwiającego EIT wypełnianie swej roli jako miejsca, gdzie testowane są nowe modele innowacji. W celu zapewnienia WWiI odpowiednich warunków ramowych EIT musi udzielać jasnych i spójnych – choć jednocześnie nie nadmiernie normatywnych – wytycznych na wszystkich etapach procesu. Wytyczne te powinny dotyczyć w szczególności zarządzania WWiI i sposobu angażowania głównych i pozostałych partnerów. Wzajemne relacje między centralą EIT a WWiI muszą być systematyczne i regularne, a także jasne, przejrzyste i oparte na zaufaniu w celu osiągnięcia maksymalnej efektywności. Przyczyniać się do tego powinny zarówno stosunki umowne pomiędzy EIT a WWiI, jak i ustalenia organizacyjne centrali EIT.

Odchodząc od roli czysto administracyjnej, centrala EIT zoptymalizuje swoje funkcje operacyjne celem pokierowania WWiI tak, by osiągnęły maksymalny stopień efektywności oraz celem szerokiego udostępnienia dobrych wyników. Zapewnienie szeregu usług i funkcji na poziomie centralnym, zamiast na poziomie poszczególnych WWiI, niesie ze sobą możliwość osiągnięcia wzrostu wydajności. Choć poszczególne WWiI zajmują się określonymi tematami, szereg elementów ma charakter horyzontalny i to właśnie w ich przypadku EIT może wnieść konkretną wartość dodaną. Tego rodzaju funkcja dostawcy wiedzy związana jest w szczególności z sytuacją, w której centrala EIT staje się pośrednikiem informacji i bogatym w zasoby uczestnikiem dialogu, np. w zakresie wsparcia wymiany między WWiI i wzajemnego uczenia się, ułatwiania kontaktów z instytucjami Unii i innymi kluczowymi organizacjami, takimi jak Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), lub w zakresie szczególnych zagadnień horyzontalnych, takich jak doradztwo w kwestii własności intelektualnej, transfer technologii i wiedzy, porównanie z najlepszymi praktykami międzynarodowymi lub podejmowanie badań antycypacyjnych i prognostycznych w celu określenia przyszłych kierunków dla EIT i WWiI. EIT i WWiI powinny decydować wspólnie, gdzie najskuteczniej zająć się można tymi zadaniami. Zasadnicze znaczenie dla EIT i WWiI będzie w tym zakresie miało stworzenie realnych mechanizmów systematycznej współpracy nad zagadnieniami horyzontalnymi.

EIT:

- będzie zapewniać w całym cyklu życia WWiI jasne i spójne wytyczne w sprawie oczekiwań, obowiązków i zakresu odpowiedzialności;
- będzie rozwijać w ścisłej współpracy z WWiI zdolność centrali EIT do ułatwiania wymiany i uczenia się między poszczególnymi WWiI;
- będzie zapewniać WWiI szereg usług w zakresie zagadnień horyzontalnych, w których przypadku możliwe jest osiągnięcie wzrostu wydajności, oraz realizować inne polityki korporacyjne w tym samym celu;
- będzie dostarczać wskazówek na temat możliwości zrzeszenia i stowarzyszenia z partnerami, którzy nie są w stanie stać się pełnoprawnymi inwestorami i partnerami WWiI.

3.3. *Współpraca z zainteresowanymi stronami*

Aktywna wymiana doświadczeń z innymi inicjatywami oraz wzajemne uczenie się powinny być fundamentem działań EIT w zakresie testowania nowych modeli innowacji. Dlatego też EIT powinien wykorzystywać istniejące najlepsze praktyki i zewnętrzną wiedzę ekspercką, aby stać się punktem odniesienia w zakresie innowacji, do której to roli aspiruje. Rada Zarządzająca musi zatem podejmować decyzje w oparciu o wiedzę i potrzeby uczestników procesu innowacji działających w danym obszarze oraz w kontekście szerszych ram europejskich. Przyjmując kulturę otwartości i zaangażowania zewnętrznego, EIT może aktywnie wspierać przyjmowanie i akceptację nowych innowacji przez ogół społeczeństwa.

W tym celu EIT będzie bezpośrednio współpracował z państwami członkowskimi i innymi zainteresowanymi stronami ze wszystkich ogniw łańcucha innowacji, co przyniesie pozytywne efekty dla obu stron. Odpowiednim narzędziem do ułatwienia dwustronnej, interaktywnej komunikacji prowadzącym do tego, by dialog i wymiana, o których wspomniano, stały się bardziej systematyczne, mogłoby być stworzenie Forum Zainteresowanych Stron EIT gromadzące szerszą społeczność zainteresowanych stron wokół zagadnień horyzontalnych.

W skład zainteresowanych stron wchodzić będą przedstawiciele władz krajowych i regionalnych, zorganizowane grupy interesów i indywidualne podmioty z kręgów działalności gospodarczej, szkolnictwa wyższego i badań naukowych, organizacje klastrów, jak również inne zainteresowane podmioty z całego trójkąta wiedzy.

Przedstawiciele państw członkowskich powinni spotykać się w specjalnym składzie w ramach Forum Zainteresowanych Stron, by zagwarantować właściwą komunikację z EIT i przepływ informacji w obu kierunkach, uzyskiwać informacje o osiągnięciach, zapewniać doradztwo EIT i WWiI oraz dzielić się z nimi doświadczeniami. Specjalny skład przedstawicieli państw członkowskich w ramach Forum Zainteresowanych Stron powinien także zapewniać właściwą synergii i uzupełnianie się działań EIT i WWiI z działaniami podejmowanymi w ramach programów i inicjatyw krajowych, z możliwością współfinansowania działań WWiI przez państwa członkowskie. Kwestia organizacji Forum Zainteresowanych Stron została włączona do zmienionego rozporządzenia (WE) nr 294/2008.

Należy dodać, że w maksymalizacji synergii i z innymi inicjatywami i wzajemnego uczenia się Unii pomogą prowadzone od wczesnych faz procesu aktywne konsultacje z innymi instytucjami Unii, w szczególności z odpowiednimi służbami Komisji.

EIT:

- ustanowi regularne Forum Zainteresowanych Stron EIT oraz w jego ramach specjalny skład przedstawicieli państw członkowskich w celu ułatwienia wzajemnych relacji z szerszą wspólnotą podmiotów innowacyjnych z całego trójkąta wiedzy i wzajemnego uczenia się, w tym z organami krajowymi i regionalnymi; dalszą pomoc w rozwijaniu wzajemnych relacji między uczestnikami może w tym kontekście stanowić platforma internetowa;
- będzie systematycznie wykorzystywał istniejące stowarzyszenia wyższych uczelni, organizacji przedsiębiorców i instytucji badawczych, a także organizacji klastrów, jako platform wymiany wiedzy i rozpowszechniania wyników;
- stworzy mechanizm, np. w formie corocznego spotkania EIT, WWiI i właściwych służb Komisji Europejskiej, w celu dalszego ułatwienia synergii pomiędzy EIT i WWiI z jednej strony, a innymi inicjatywami Unii z drugiej strony.

4. Szacunkowe potrzeby finansowe i źródła finansowania (2014–2020)

4.1. Konsolidacja modelu inteligentnego finansowania na rzecz WWiI

EIT opracował oryginalny model finansowania, który opiera się na wspólnych mocnych stronach i zasobach istniejących doskonałych organizacji; finansowanie przez EIT działa jak katalizator, który wywołuje efekt dźwigni w stosunku do dodatkowych środków finansowych pochodzących od szerokiego grona partnerów publicznych i prywatnych i który stanowi punkt akumulacji tych środków. Na tej podstawie z EIT pochodzi średnio maksymalnie 25 % całkowitego finansowania WWiI, natomiast pozostałe minimum 75 % ogólnego budżetu WWiI powinno pochodzić ze źródeł spoza EIT. Obejmuje to – oprócz własnych dochodów i zasobów partnerów WWiI – także finansowanie publiczne na szczeblu krajowym, regionalnym i unijnym, w szczególności obecne i przyszłe fundusze strukturalne oraz program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji. W tym ostatnim przypadku WWiI (lub niektórzy z ich partnerów) ubiegają się o finansowanie zgodnie z obowiązującymi zasadami programów i na równi z innymi wnioskodawcami. Wkład ze strony partnerów WWiI nie jest klasycznym wymogiem „współfinansowania” dotacji, lecz warunkiem wstępnym minimalnego poziomu zaangażowania istniejących organizacji oraz ich finansowego zaangażowania w WWiI. Takie oddolne podejście gwarantuje znaczne zaangażowanie ze strony partnerów WWiI, zachęca do inwestycji, a także stymuluje zmiany strukturalne i organizacyjne wśród partnerów WWiI i poza ich gronem.

Doświadczenia pierwszych WWiI pokazują, że sektor przemysłu jest finansowo zaangażowany w realizację planów operacyjnych WWiI oraz że udział partnerów przemysłowych w budżecie WWiI wynosi od 20 % do 30 % całkowitego rocznego budżetu WWiI.

Finansowanie przez EIT przewidziane jest tylko dla „działalności WWiI oferującej wartość dodaną”, a mianowicie działalności umożliwiającej integrację obszarów polityki trójkąta wiedzy (szkolnictwem wyższym, badaniami naukowymi i innowacjami) i partnerów na poziomie indywidualnych WWiI lub na poziomie ponadindywidualnym, między WWiI, zgodnie z celami i priorytetami określonymi w planach operacyjnych WWiI. Dotyczy to w szczególności projektów WWiI w zakresie badań podstawowych i stosowanych, innowacji, edukacji, przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw, które uzupełniają dodatkowo inwestycje w ramach ugruntowanych działań (np. istniejących projektów badawczych). Wkład z EIT powinien pokrywać także działania WWiI w zakresie administracji, zarządzania i koordynacji.

Przed osiągnięciem normalnego poziomu aktywności WWiI przechodzą różne fazy rozwoju, w których ich łączne budżety są różnie skomponowane. Na samym początku zdolność absorpcyjna WWiI jest stosunkowo ograniczona, ale rozwija się znacząco w następnych latach.

Po początkowej fazie tworzenia, trwającej dwa lata, budżety WWiI powinny znacznie wzrosnąć, a WWiI są w stanie w stosunkowo krótkim czasie zmobilizować znaczną ilość nowych środków finansowych pochodzących od istniejących i nowych partnerów. Celem osiągnięcia wystarczającej masy krytycznej oraz wpływu na poziomie europejskim roczne budżety WWiI będą na normalnym poziomie aktywności wahały się w granicach od 250 do 450 mln EUR, w zależności od strategii, potencjału partnerstwa i potencjału rynkowego każdej z poszczególnych WWiI.

Choć WWiI nie będą w pełni finansowo niezależne od EIT w pierwszych latach działalności, będą one zachęcane do tego, by stać się w perspektywie średnioterminowej samowystarczalne, tj. do stopniowego zmniejszenia swej zależności od finansowania przez EIT w celu dalszej konsolidacji i dalszego rozwoju. EIT będzie kontynuował finansowanie niektórych działań WWiI oferujących wartość dodaną; będzie to miało miejsce w obszarach, gdzie inwestycje EIT przynoszą znaczny zwrot, takich jak edukacja, tworzenie przedsiębiorstw, kolokacje, działania popularyzatorskie oraz upowszechnianie.

Finansowanie WWiI przez EIT odbywa się obecnie wyłącznie za pośrednictwem dotacji. Istnieje możliwość, że w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2014–2020 utworzone zostaną nowe mechanizmy finansowe obejmujące instrumenty dłużne lub kapitałowe. EIT – jako „inwestor” w WWiI – będzie na bieżąco śledził rozwój sytuacji i zachęcał WWiI do nieograniczonego korzystania z tych mechanizmów, a w razie potrzeby ułatwiał i koordynował dostęp do nich.

4.2. Potrzeby budżetowe EIT

Potrzeby budżetowe EIT w okresie 2014–2020 wynoszą 2 711,4 mln EUR i składają się z trzech głównych elementów: niezbędne wydatki na konsolidację istniejących trzech WWiI, na stopniowy rozwój nowych WWiI w 2014 r., 2016 r. i w 2018 r. oraz na rozpowszechnianie, działania popularyzatorskie i administrację.

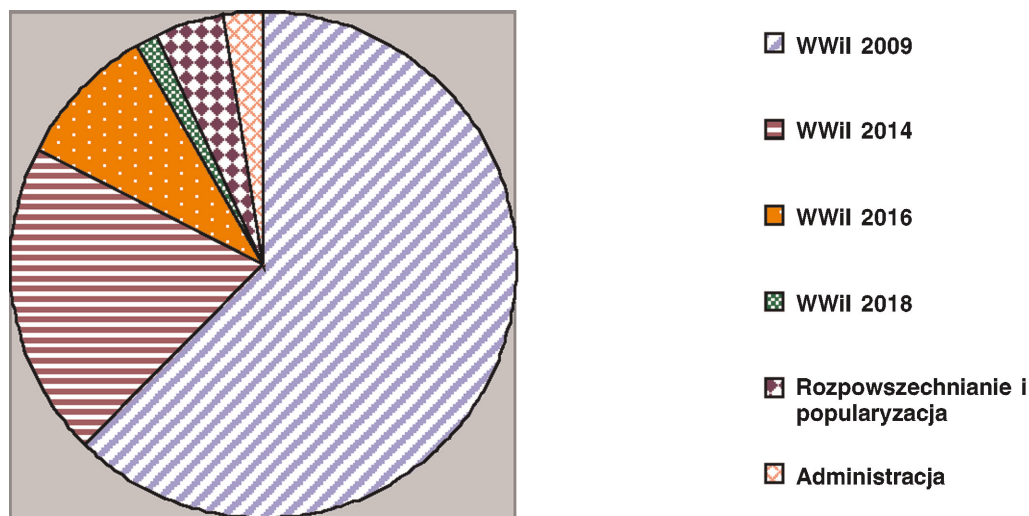
Około 1 695 mln EUR (62,5 % całkowitego budżetu EIT) ma być wykorzystane na finansowanie WWiI wyznaczonych w 2009 r. i operujących już na normalnym poziomie aktywności; kwotę 542 mln EUR (20 %) przewidziano na drugą falę WWiI, 249 mln EUR (9,2 %) na trzecią falę i 35 mln EUR (1,3 %) na ostatnią falę.

Z powyższych powodów przewidywany budżet EIT dla WWiI na lata 2014–2020 wynosi 2,5 mld EUR (93 % całkowitego budżetu EIT w okresie 2014–2020). W wyniku silnego efektu dźwigni finansowej wywołanego przez EIT oczekuje się, że WWiI zmobilizują kolejne 7,5 mld EUR z innych źródeł publicznych i prywatnych.

EIT będzie również uczestniczyć w szeregu działań popularyzatorskich i w zakresie rozpowszechniania, m.in. udzielając wsparcia na rzecz zorganizowanej mobilności w ramach RSI które w znacznym stopniu zwiększą wpływ jego działalności w całej Europie. Ponadto szereg horyzontalnych usług pomocniczych i usług monitorowania wniesie wartość dodaną do działań WWiI i przyniesie wzrost ich wydajności. Prowadząc i rozwijając te działania, EIT będzie musiał postępować zgodnie ze strategią, której celem jest wysoki współczynnik efektywności, tj. wywołanie maksymalnego wpływu przy zastosowaniu prostych mechanizmów. Do realizacji tych działań potrzeba około 125 mln EUR (4,6 % budżetu EIT).

Jeśli EIT ma stać się prekursorem nowych modeli otwartej innowacyjności i uproszczenia, powinien zastosować odpowiednie podejście do administracji. Centrala EIT musi być małą i efektywną organizacją, w której stosuje się podejście strategiczne w celu korzystania z wiedzy specjalistycznej, gdy tylko jest to konieczne, ale bez stwarzania zbyt rozbudowanych i stałych struktur. Wydatki administracyjne, obejmujące niezbędne koszty personelu i koszty administracyjne, operacyjne oraz te związane z infrastrukturą, nie będą w perspektywie długoterminowej przekraczać 2,4 % budżetu EIT. Część wydatków administracyjnych jest pokrywana przez Węgry – państwo, w którym mieści się centrala EIT – drogą nieodpłatnego udostępnienia pomieszczeń biurowych do końca 2030 r., jak również przez roczny wkład w koszty personelu w wysokości 1,5 mln EUR do końca 2015 r. W związku z powyższym, wydatki administracyjne wyniosą około 65 mln EUR w latach 2014–2020.

Wykres 3: podział potrzeb budżetowych

W okresie obowiązywania kolejnych wieloletnich ram finansowych działalność EIT będzie finansowana przede wszystkim przez wkład z programu „Horyzont 2020” w planowanej wysokości 2 711,4 mln EUR.

Arkusz informacyjny nr 1: Innowacje na rzecz zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się

1. WYZWANIA

Zdrowie, zmiany demograficzne i dobrostan zostały wskazane jako główne wyzwania społeczne, które zostaną uwzględnione w ramach programu „Horyzont 2020”. Nadrzędnym celem wszelkich działań mających na celu sprostanie tym wyzwaniom powinna być poprawa jakości życia europejskich obywateli w każdym wieku i zachowanie stabilności ekonomicznej systemów opieki zdrowotnej i społecznej w obliczu rosnących kosztów, kurczących się zasobów ludzkich i oczekiwań obywateli związanych z jak najlepszą opieką.

Wyzwania związane z sektorem opieki zdrowotnej i społecznej są liczne i ściśle ze sobą powiązane. Dotyczą one zarówno chorób przewlekłych (chorób układu krążenia, nowotworów, cukrzyca) wraz z nadwagą i otyłością, chorób zakaźnych (HIV/AIDS, gruźlica) i neurodegeneracyjnych (występujących częściej w coraz bardziej starzejącym się społeczeństwie), jak i izolacji społecznej, zmniejszonego dobrostanu, rosnącej zależności pacjentów od opieki formalnej i nieformalnej oraz powtarzającego się narażenia na czynniki środowiskowe z nieznanymi długoterminowymi skutkami dla zdrowia. Ponadto przeszkody dla wprowadzenia i wykorzystania nowych odkryć, produktów i usług uniemożliwiają efektywne sprostanie tym wyzwaniom.

Odpowiedź na powyższe wyzwania została przedstawiona w programie „Horyzont 2020” i polega na zapewnieniu lepszego zdrowia, jakości życia i ogólnego dobrostanu wszystkim obywatelom przez wspieranie badań naukowych i innowacji. Działania te będą skupiać się na utrzymaniu dobrego stanu zdrowia i jego promocji przez całe życie, zapobieganiu chorobom, poprawie naszych możliwości w zakresie leczenia i wyleczenia chorób i niepełnosprawności oraz radzenia sobie z tymi stanami, wspieraniu aktywnego starzenia się i staraniach na rzecz zrównoważonego i wydajnego sektora opieki, w tym usług lokalnych i regionalnych oraz dostosowania miast i ich infrastruktury do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

2. ZNACZENIE I WPŁYW

WWiI w dziedzinie innowacji na rzecz zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się przyczyni się do realizacji priorytetów programu „Horyzont 2020”, konkretnie tych określonych w kontekście wyzwania społecznego „Zdrowie, zmiany demograficzne i dobrostan.”

Ta dziedzina tematyczna jest bardzo istotna z punktu widzenia społeczeństwa i porządku publicznego. Kwestie dotyczące zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się mają wpływ na prawie wszystkie aspekty naszego życia oraz społeczeństwa i bardzo często wymagają działań regulacyjnych. Sektor opieki zdrowotnej i społecznej ma również duże znaczenie ze społeczno-gospodarczego punktu widzenia, jako że jest jednym z sektorów, na które przeznaczają się najwięcej środków finansowych (ze źródeł publicznych i prywatnych)⁽¹⁾; oferuje on przy tym nie tylko możliwości innowacji ekonomicznych i technologicznych, ale ma także wielki potencjał innowacji społecznych. Starzejące się społeczeństwo stanowi wyzwanie dla usług publicznych i wymaga na przykład rozwoju i usprawnienia usług lokalnych, a także odpowiednich dostosowań w miastach.

Znaczenie społeczno-gospodarcze odzwierciedlane jest również przez fakt, że Europa odnosi korzyści z obecności silnego sektora farmaceutycznego oraz dobrze rozwiniętych systemów opieki zdrowotnej i społecznej, dających miejsca pracy milionom ludzi w całej Unii. Sektor ten jest również jednym z największych w Unii ośrodków produkcji zaawansowanej technologicznie. Potencjał wzrostu w tych dziedzinach jest bardzo wysoki, ponieważ starzenie się społeczeństwa oznacza wzrost łącznego popytu na opiekę oraz produkty i usługi umożliwiające osobom starszym samodzielne życie.

Inne sektory, takie jak turystyka, również wchodzi w grę. Starzejące się społeczeństwo to w dużej mierze pokolenie, które jest przyzwyczajone do podróży i nadal chętnie je odbywa, oczekuje usług wysokiej jakości, z czego wynika coraz większe zapotrzebowanie na łatwo dostępne usługi transportowe, hotelarskie, związane z rozrywką, itp. Większa podaż dostępnych usług turystycznych może zwiększyć konkurencyjność całego sektora oraz dodatkowo ułatwić włączenie społeczne starzejącego się społeczeństwa.

W Unii funkcjonuje ponadto w tym obszarze sektor badań i edukacji na światowym poziomie. W wielu państwach członkowskich istnieje doskonała infrastruktura badawcza oraz instytucje prowadzące doskonałe badania, które stanowią silną podstawę zaangażowania przemysłu w planowane działania EIT.

Wyzwania związane ze zdrowym stylem życia są istotne w całej Europie. Rozwiązania, które może zaproponować WWiI, wymagają intensywnej współpracy między doskonałymi, multidyscyplinarnymi i multisektorowymi zespołami uczestników ze wszystkich obszarów trójkąta wiedzy (szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji). WWiI w tej dziedzinie wniosłaby wartość dodaną polegającą na powiązaniu działań w zakresie innowacji i szkolnictwa wyższego z istniejącą już zaawansowaną bazą badawczą. Dzięki temu położy ona szczególny nacisk na programy

⁽¹⁾ Wysokość wydatków na zdrowie różni się w zależności od państwa. Ich udział w PKB wynosi od 1,1 % do 9,7 %, a w wydatkach publicznych ogółem – od 4 % do ponad 18 %. Sektory związane z opieką zdrowotną charakteryzują się wysoką intensywnością w zakresie badań i rozwoju; jest ona zdecydowanie wyższa w sektorze farmaceutycznym i biotechnologicznym niż w jakimkolwiek innym sektorze (15,9 %); działalność ta jest również bardzo intensywna w sektorze sprzętu medycznego i usług medycznych (6,8 %).

nauczania w szkolnictwie wyższym, rozwój nowych umiejętności (koniecznych np. do rozwoju technologii, ale także w dziedzinie opieki nad osobami starszymi), na kwestie związane z przedsiębiorczością w celu uzyskania siły roboczej charakteryzującej się wysokim poziomem przedsiębiorczości w danym obszarze, działając na rzecz opracowania nowych produktów i usług oraz wzmocnienia istniejących łańcuchów wartości lub stworzenia nowych.

Potencjalne produkty i usługi, które mogłyby powstać za pośrednictwem WWiL, wykraczają poza zastosowania techniczne (takie jak zastosowania polegające na przetwarzaniu, kodowaniu, standaryzacji i interpretacji danych w takich dziedzinach, jak onkologia i kardiologia lub narzędzia oceny ryzyka i wczesnego wykrywania chorób) i mogłyby stymulować innowacje społeczne obejmujące nowe sposoby poprawy stylu życia i odżywiania, wspierania aktywnego i samodzielnego życia w środowisku przyjaznym dla osób starszych lub utrzymywanie systemów opieki zrównoważonych z gospodarczego punktu widzenia.

Skupiając się na systemowych aspektach europejskich systemów opieki zdrowotnej i społecznej oraz wspieraniu aktywnego starzenia się, WWiL w tej dziedzinie tematycznej obejmowałaby również wzmocnienie współpracy między dużymi i mniejszymi, bardziej wyspecjalizowanymi, przedsiębiorstwami na rzecz bardziej intensywnego obiegu wiedzy. Ponadto szczególna wartość dodana, którą WWiL mogłaby wnieść w tym obszarze, polegałaby na tworzeniu innowacyjnych partnerstw na poziomie lokalnym, co ma szczególnie znaczenie w sektorze usług.

Dzięki swojemu integrującemu podejściu do trójkąta wiedzy, WWiL w dziedzinie zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się byłaby zatem jednym z głównych autorów rozwiązania „paradoksu europejskiego”, wzmacniając doskonałą pozycję Unii, jeśli chodzi o badania naukowe, i przekładając ten atut na innowacyjne produkty i usługi oraz nowe możliwości dla przedsiębiorstw i rynków.

Główne zagrożenia dla powodzenia WWiL w tej dziedzinie są związane przede wszystkim z koniecznymi towarzyszącymi warunkami ramowymi dotyczącymi innowacji i polityki, które mogłyby wymagać pewnych dostosowań niebędących bezpośrednim celem WWiL⁽¹⁾. Zatem poszczególne WWiL muszą współdziałać z aktualnymi staraniami na rzecz innowacji i rozwoju polityki w tej dziedzinie prowadzonymi na szczeblu unijnym i krajowym (zob. następną sekcja).

3. SYNERGIA I KOMPLEMENTARNOŚĆ Z ISTNIEJĄCYMI INICJATYWAMI

Kwestie związane ze zdrowiem i aktywnym starzeniem się są w dużym stopniu wspierane w ramach wielu inicjatyw unijnych. Inicjatywy te obejmują szeroki zakres zagadnień politycznych spoza sektora zdrowia, takich jak gospodarka, bezpieczeństwo oraz środowisko. Dlatego też pośrednio przyczyniają się do realizacji takich celów strategii „Europa 2020”, jak badania, rozwój i innowacje, zatrudnienie i włączenie społeczne.

WWiL w dziedzinie innowacji na rzecz zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się będzie ściśle współpracować z pilotażowym Europejskim partnerstwem na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu. Będzie ona uwzględniać konkretne działania przedstawione w strategicznym planie innowacji europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji i przyczyniać się do osiągnięcia jego celów. Zapewni komplementarność poprzez kształcenie i szkolenie kluczowych podmiotów, także poprzez stworzenie wyjątkowej sieci specjalistów mogących wskazać odpowiednie warunki ramowe i najlepsze praktyki dotyczące kwestii politycznych, prawnych lub standaryzacyjnych oddziałujących na omawiany sektor. W kontekście europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji WWiL w omawianym obszarze może również wnieść wkład do inicjatywy rynków pionierskich „E-zdrowie”, której celem jest pobudzenie rynku do innowacyjnych rozwiązań w zakresie e-zdrowia przez skupienie się na instrumentach polityki (standaryzacja, systemy certyfikacji oraz zamówienia publiczne).

Wspierać się będzie również koordynację z inicjatywą w zakresie wspólnego programowania celem pobudzenia badań naukowych nad chorobą Alzheimera i innymi chorobami neurodegeneracyjnymi, z inicjatywą w zakresie wspólnego programowania „Długie lata, lepsze życie – potencjał i wyzwania zmian demograficznych” i z inicjatywą w zakresie wspólnego programowania „Zdrowe odżywianie warunkiem zdrowego życia”. WWiL obejmująca ten obszar przyspieszy i ułatwi wykorzystanie doskonałych badań naukowych finansowanych ze środków publicznych połączonych w ramach wspomnianych inicjatyw, dzięki czemu zmniejszy rozdrobienie w zakresie innowacji.

WWiL w dużym stopniu będzie korzystać z wyników najważniejszych badań w ramach wspólnej inicjatywy technologicznej w dziedzinie innowacyjnych leków i licznych projektów badawczych wchodzących w zakres programu ramowego w tej dziedzinie tematycznej (takich jak program badań w dziedzinie zdrowia lub działania badawcze z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w dziedzinie zdrowia i starzenia się społeczeństwa) w celu zwiększenia transferu technologii i wprowadzania na rynek przez najlepszych przedsiębiorców. Będzie ona również koordynować pracę w ramach wspólnego programu „Nowoczesne technologie w służbie osobom starszym” oraz programu na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP).

⁽¹⁾ Chodzi tu na przykład o kwestię dostępu pacjentów do wysokiej jakości leków, który opóźnia się ze względu na przepisy dotyczące dopuszczania nowych produktów leczniczych do obrotu, w których więcej czasu przeznaczono na testy i certyfikację oraz na ustalanie cen i zasad zwrotu kosztów.

Podsumowując, WWiI obejmująca ten obszar byłaby uzupełnieniem wymienionych działań, ponieważ skupiałaby się na ponaddiscyplinarnej działalności w ramach trójkąta wiedzy z silnym naciskiem na innowacyjne produkty i usługi oraz edukację kształtującą ducha przedsiębiorczości.

4. WNIOSKI

WWiI, która skupia się na ogólnie pojętych innowacjach na rzecz zdrowego stylu życia oraz aktywnego starzenia się, spełnia proponowane kryteria wyboru tematów WWiI:

- podejmuje jedno z najważniejszych wyzwań gospodarczych i społecznych (zdrowie i dobrostan ogółu społeczeństwa przez całe życie, przy jednoczesnym zachowaniu zrównoważonego charakteru systemów opieki) oraz przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” i jej celów w zakresie zatrudnienia, innowacji, edukacji i włączenia społecznego;
- cel tej WWiI jest zgodny z priorytetami określonymi w programie „Horyzont 2020” i uzupełniający wobec innych działań Unii w dziedzinie zdrowia i opieki społecznej, w szczególności wobec odpowiednich inicjatyw w zakresie wspólnego programowania i wobec Europejskiego partnerstwa na rzecz innowacji sprzyjającej aktywnemu starzeniu się w dobrym zdrowiu;
- może skorzystać z solidnej bazy badawczej i solidnego sektora przemysłowego, dla których oferta WWiI będzie atrakcyjna; jest ona w stanie zmobilizować inwestycje i zapewnić długoterminowe zaangażowanie sektora przedsiębiorstw oraz oferuje możliwości dla różnych nowych produktów i usług;
- umożliwi zaradzenie „paradoksowi europejskiemu”, ponieważ oprze się na solidnej bazie badawczej Unii i opracuje nowatorskie metody poprawy jakości życia obywateli europejskich i utrzymania równowagi gospodarczej systemów opieki zdrowotnej i społecznej;
- wywołuje skutki trwałe i systemowe, mierzone pod kątem osób nowo wykształconych w duchu przedsiębiorczości oraz nowych technologii i przedsiębiorstw; będzie wspierać rozwój nowych technologii i innowacji społecznych;
- ma na celu przewyższenie znacznego rozdrobnienia całego sektora opieki zdrowotnej i społecznej oraz połączy masę krytyczną tworzoną przez podmioty prowadzące doskonałe badania, wprowadzające innowacje oraz zapewniające kształcenie i szkolenie w omawianym sektorze;
- przyjmuje podejście systemowe, zatem wymaga ponaddiscyplinarnych działań czerpiących z różnych dziedzin wiedzy, takich jak medycyna, biologia, psychologia, ekonomia, socjologia, demografia i technologie informacyjno-komunikacyjne.

Arkusze informacyjny nr 2: Surowce⁽¹⁾ – zrównoważone poszukiwanie, wydobycie, przetwarzanie, recykling i zastępowanie

1. WYZWANIA

Nowoczesne społeczeństwo jest całkowicie zależne od dostępu do surowców. Dostęp do surowców ma podstawowe znaczenie dla skutecznego funkcjonowania gospodarki Unii. Tymczasem w wyniku połączenia trzech czynników, mianowicie spadku poziomu ograniczonych w swej ilości zasobów naturalnych, stale rosnącej liczby ludności i zwiększającego się gwałtownie poziomu zużycia w państwach rozwijających się, coraz bardziej zwiększa się zapotrzebowanie na surowce i zasoby naturalne. Są to niektóre z czynników, które zgodnie z przewidywaniami spowodują wzrost zużycia zasobów naturalnych w nadchodzących dziesięcioleciach.

Jak wynika z planu działania na rzecz zasobooszczędnej Europy i programu „Horyzont 2020”, powinno się zagwarantować dostępność i zrównoważone wykorzystanie surowców niezbędnych dla gospodarki europejskiej i dla naszego dobrostanu, przy jednoczesnym stworzeniu zasobooszczędnej gospodarki, która będzie zaspokajała potrzeby rosnącej liczby ludności w warunkach naturalnych ograniczeń wielkości zasobów naturalnych.

2. ZNACZENIE I WPŁYW

Ta dziedzina tematyczna jest szczególnie istotna pod kątem wpływu gospodarczego i społecznego. Surowce mają kluczowe znaczenie dla gospodarki światowej i jakości życia; bardziej efektywna gospodarka zasobami będzie konieczna dla zapewnienia wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w Europie. Stworzy to szerokie możliwości gospodarcze, poprawi wydajność, ograniczy koszty i przyczyni się do wzrostu konkurencyjności.

⁽¹⁾ W niniejszym arkuszu mowa jest o surowcach innych niż energetyczne lub rolne w celu uniknięcia możliwego dublowania się z istniejącymi już WWiI w dziedzinie zmiany klimatu i energii, jak również z innymi przyszłymi tematami priorytetowymi WWiI, takimi jak żywność.

Co prawda Unia ma znakomite osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych i może się pochwalić wieloma centrami doskonałości, jednak wiele można by jeszcze zrobić, aby wykorzystać te atuty w omawianym obszarze priorytetowym. WWil byłaby szczególnie dobrze przygotowana do tego zadania.

Dostosowując się do innych działań Unii, WWil obejmująca ten obszar powinna skupić się na wspieraniu ośrodka wiedzy i know-how w zakresie edukacji i badań teoretycznych, technicznych i praktycznych w dziedzinie zrównoważonego wydobycia odkrywkowego, podziemnego, głębokomorskiego, górnictwa miejskiego, wydobycia ze składowisk, zarządzania materiałami, technik recyklingu, gospodarowania zasobami pod koniec ich cyklu życia, stosowania materiałów zastępczych i otwartego handlu oraz globalnego zarządzania surowcami. Działałaby ona jako pośrednik i izba rozliczeniowa dla europejskich centrów doskonałości w tych dziedzinach i zarządzałaby programem badawczym o strategicznym znaczeniu dla przemysłu unijnego. Z tego względu oraz w celu maksymalizacji skutków działań i uniknięcia ich nakładania się na działania Unii, w tym na europejskie partnerstwo innowacyjne w dziedzinie surowców, WWil wniesie wkład w postaci dodatkowego niezbędnego kapitału ludzkiego (za pomocą szkoleń i działań edukacyjnych) dla innowacyjnych działań pilotażowych w zakresie technologii (np. zakładów demonstracyjnych) na rzecz zrównoważonego naziemnego i podmorskiego poszukiwania złóż, ich wydobycia, przetwarzania, wydajnego wykorzystania zasobów, gromadzenia, recyklingu, ponownego wykorzystania i zastępowania surowców.

Jednocześnie mogłaby ona dążyć do osiągnięcia statusu pioniera technologii przez opracowywanie programów pilotażowych i sposobów demonstracji innowacyjnych procesów i rozwiązań, na przykład w odniesieniu do korzystania z bardziej korzystnych finansowo i zrównoważonych alternatywnych materiałów, np. bio-materiałów o strategicznym znaczeniu dla Unii. Może to doprowadzić do rozwoju istniejących rynków i powstania nowych, mianowicie w dziedzinach, takich jak zrównoważone poszukiwanie, wydobycie i przetwarzanie, wydajne zarządzanie materiałami, technologia recyklingu i stosowanie materiałów zastępczych. Niezbędna będzie ocena skutków i opracowanie innowacyjnych, racjonalnych pod względem kosztów środków umożliwiających adaptację i zapobieganie ryzyku w odniesieniu do szczególnie wrażliwych siedlisk przyrodniczych, takich jak rejon Arktyki.

WWil obejmująca ten obszar będzie miała duże znaczenie dla rozwiązania problemu braku technologii. Potrzebne są innowacje techniczne, aby można było opracować odpowiednie technologie uzupełniające w celu zmiany tradycyjnych łańcuchów wartości w zakresie minerałów i innych surowców. Jest to obszar, który wymaga dalszych prac mających na celu opracowanie nowych procesów oraz optymalizację i wykorzystanie w celach handlowych istniejącej wiedzy obejmującej ten obszar. Przedsiębiorcze podejście cechujące WWil szczególnie nadawałoby się do podjęcia tej kwestii.

Innym elementem wartości dodanej WWil w dziedzinie surowców jest jej wkład do działań zaradczych związanych z ograniczonymi możliwościami tworzenia sieci kontaktów przez omawiany sektor. Odmienny charakter poszczególnych obszarów badawczych sprawia, że ograniczone są możliwości kontaktów z naukowcami z innych dziedzin i skorzystania z wymiany pomysłów oraz współpracy niezbędnej do opracowywania opłacalnych niskoemisyjnych rozwiązań korzystnych dla środowiska. Tworzenie sieci kontaktów w ramach WWil i gromadzenie podmiotów z każdego z elementów trójkąta wiedzy i z całego łańcucha wartości pomogłoby w przezwycięzeniu tego ograniczenia. Umożliwi to zarówno intensyfikację transferu technologii, wiedzy oraz know-how, jak i przekazanie naukowcom, studentom i przedsiębiorcom wiedzy oraz umiejętności niezbędnych do opracowania innowacyjnych rozwiązań i przełożenia ich na nowe możliwości dla przedsiębiorstw.

3. SYNERGIA I KOMPLEMENTARNOŚĆ Z ISTNIEJĄCYMI INICJATYWAMI

Unia wskazała tę dziedzinę priorytetową jako jedno z największych wyzwań. WWil przyczyniłaby się do realizacji celów programu „Horyzont 2020”, a konkretnie do podjęcia wyzwania społecznego związanego ze zrównoważonymi dostawami surowców i efektywną gospodarką zasobami. Wniosłaby również wkład do proponowanego europejskiego partnerstwa innowacyjnego w dziedzinie surowców. Partnerstwo to zapewni nadrzędne ramy w celu ułatwienia stworzenia w tej dziedzinie zgodności i synergii między istniejącymi kształtowanymi przez podaż i popyt narzędziami i obszarami polityki w zakresie badań i innowacji. Obejmie to działania zorientowane na technologię, a także na określenie warunków ramowych i najlepszych praktyk w kwestiach politycznych, prawnych lub standaryzacyjnych, które mają wpływ na innowacje w danym sektorze lub w działaniach dotyczących danego wyzwania. WWil obejmująca ten obszar przyniosłaby komplementarność poprzez edukowanie kluczowych podmiotów, ale także poprzez stworzenie wyjątkowej ustrukturyzowanej sieci specjalistów. Zapewniłaby solidną podstawę wspierania innych działań związanych z innowacjami, które będą realizowane w ramach europejskiego partnerstwa innowacyjnego i dla których powodzenia absolutnie niezbędny jest kapitał ludzki.

Będzie ona również w stanie wspierać to partnerstwo w określaniu najlepszych warunków ramowych i praktyk w kwestiach politycznych, prawnych lub standaryzacyjnych, które mają wpływ na ten sektor. WWil będzie również w dużym stopniu korzystać z wyników licznych projektów badawczych wchodzących w zakres siódmego programu ramowego w tej dziedzinie, zwłaszcza tych finansowanych w ramach wsparcia dla nanonauki, nanotechnologii, technologii materiałowych i nowych produkcji oraz kwestii dotyczących środowiska naturalnego.

Opiearałaby się ona także na projektach powielania rynkowego ekoinnowacji wchodzących w zakres programu na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP), w których recykling materiałów jest jednym z obszarów priorytetowych. Prace te będą kontynuowane przy realizacji programu „Horyzont 2020”, mianowicie w kontekście wyzwań społecznych, jakimi są działania w dziedzinie klimatu i środowiska, efektywna gospodarka zasobami i surowce.

Ponadto należy dążyć do synergii z europejską siecią ds. kompetencji w zakresie metali ziem rzadkich utworzoną dla surowców krytycznych zwanych metalami ziem rzadkich.

WWiI obejmująca ten obszar dążyłaby do komplementarności i synergii z tymi działaniami i powinna skupiać się na ponaddyscyplinarnej działalności w ramach trójkąta wiedzy, kładąc silny nacisk na innowacyjne produkty i usługi oraz edukację kształtującą ducha przedsiębiorczości.

4. WNIOSKI

WWiI obejmująca ten obszar jest najlepszym sposobem na podjęcie przedstawionych powyżej wyzwań. Spełnia ona również kryteria proponowane w celu wyboru tematów WWiI w SPI:

- podejmuje jedno z głównych wyzwań gospodarczych i społecznych, przed którymi stoi Europa (potrzebę opracowania innowacyjnych rozwiązań pozwalających na opłacalne, niskoemisyjne i przyjazne dla środowiska poszukiwanie złóż, ich wydobycie, przetwarzanie, wykorzystanie, ponowne wykorzystanie, recykling i zarządzanie surowcami pod koniec ich cyklu życia) oraz przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” i jej celów dotyczących klimatu i energii, zatrudnienia, innowacji i edukacji;
- cel tej WWiI jest zgodny z priorytetami określonymi w programie „Horyzont 2020” i uzupełniający wobec innych działań Unii w dziedzinie surowców, w szczególności z europejskim partnerstwem innowacyjnym w dziedzinie surowców;
- jest ona w stanie zmobilizować inwestycje sektora przedsiębiorstw oraz daje możliwości opracowania i wykorzystania różnych nowych produktów i usług, konkretnie w zakresie zrównoważonego wydobycia i przetwarzania, zarządzania materiałami, technologii recyklingu i materiałów zastępczych;
- wywołuje skutki trwałe i systemowe, mierzone pod kątem osób nowo wykształconych w duchu przedsiębiorczości oraz nowych technologii i przedsiębiorstw; umożliwi w szczególności wniesienie wartości społecznej przez dążenie do osiągnięcia celu, jakim jest równowaga w całym cyklu życia produktu dzięki bardziej efektywnemu wykorzystaniu surowców i znacznej poprawie poziomu recyklingu i odzysku surowców;
- kładzie silny nacisk na edukację, inaczej niż inne inicjatywy, i połączy masę krytyczną podmiotów prowadzących doskonałe badania naukowe i wprowadzających innowacje;
- wymaga ponaddyscyplinarnych działań czerpiących z różnych dziedzin wiedzy, takich jak geologia, ekonomia, nauka o środowisku, chemia, mechanika i wiele dziedzin przemysłowych (budownictwo, przemysł motoryzacyjny i lotniczy, maszyny i urządzenia oraz odnawialne źródła energii);
- umożliwi zaradzenie „paradoksowi europejskiemu”, czyli faktowi, iż Europa posiada solidną bazę badawczą, lecz słabe wyniki w zakresie innowacji. Stwarza pole do innowacji w dziedzinie zrównoważonego wydobycia i zarządzania materiałami. Stosowanie materiałów zastępczych i recykling mogą napędzać dalsze zmiany w sektorze oraz zintensyfikować działania na rzecz inwestycji przez opracowywanie nowych produktów, usług i podejść do kwestii łańcucha dostaw.

Arkuszy informacyjny nr 3: Żywność na przyszłość (Food4Future) – zrównoważony łańcuch dostaw od zasobów do konsumentów

1. WYZWANIA

Globalny łańcuch dostaw żywności stoi przez złożoną kombinacją wyzwań.

Po stronie popytu sytuacja charakteryzuje się tym, że liczba ludności na świecie stale wzrasta, rośnie także poziom życia (zwłaszcza w państwach wschodzących), przez co zwiększa się popyt na bardziej zróżnicowaną żywność wysokiej jakości, co pociąga za sobą potrzebę zwiększonej produkcji. Na podstawie tych faktów ONZ przewiduje, że popyt na żywność wzrośnie do 2050 r. o około 70 %⁽¹⁾. Jednocześnie szybki rozwój sektora bioenergii dodatkowo zwiększa zapotrzebowanie na produkty uboczne pochodzące z produkcji żywności.

Po stronie podaży globalna zmiana klimatu zwiększy presję na produkcję żywności i zaopatrzenie w żywność. Ponadto niektóre systemy produkcji żywności na świecie nie mają zrównoważonego charakteru. Jeśli nic się nie zmieni, światowy system produkcji żywności nadal będzie działał na szkodę środowiska naturalnego i zagrażał globalnym możliwościom w zakresie produkcji żywności w przyszłości.

⁽¹⁾ Organizacja ds. Wyżywienia i Rolnictwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (FAO), 2009 r. „Rolnictwo na świecie do 2050 r.” („Global agriculture towards 2050”).

Problemy te należy rozpatrywać w powiązaniu z postawami, obawami i zachowaniami konsumentów, jako że produkcja jest napędzana przez konsumentów i rynki. W ciągu ostatnich dwudziestu lat kwestia spożycia żywności stała się znacznie bardziej złożona. Konsumenty oczekują produktów żywnościowych po przystępnych cenach, zróżnicowanych, wygodnych i o wysokiej jakości, a także odpowiadających ich gustom i potrzebom. Stale rosną obawy dotyczące różnych zagadnień, od bezpieczeństwa żywności i ochrony środowiska po kwestie etyczne, takie jak uczciwe praktyki handlowe lub dobrostan zwierząt, co prowadzi do coraz częstszych żądań działań politycznych wysuwanych przez grupy konsumentów. Wreszcie, nawyki dotyczące spożycia żywności (w tym jej marnotrawienie) mogą mieć znaczący wpływ na zdrowie i dobrobyt konsumentów, jak również na produkcję podstawową oraz środowisko.

W programie „Horyzont 2020” podjęto kwestię opisaną wyżej złożoności i określono wyzwania związane z tym sektorem: polegają one na zagwarantowaniu dostaw żywności bezpiecznej i o wysokiej jakości oraz bio-produktów oraz na zapewnieniu zrównoważonego zarządzania zasobami biologicznymi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i przybrzeżnych oraz konkurencyjności europejskiego bio-przemysłu przy jednoczesnym zachowaniu ekosystemów lądowych i morskich, zmniejszeniu zależności od paliw kopalnych, przeciwdziałaniu zmianie klimatu i przystosowaniu się do niej oraz propagowaniu niewytwarzania odpadów i efektywnej gospodarki zasobami.

2. ZNACZENIE I WPŁYW

WWiI w dziedzinie zrównoważonego łańcucha dostaw przyczyni się do realizacji priorytetów programu „Horyzont 2020”, konkretnie tych określonych w kontekście wyzwania społecznego „Bezpieczeństwo żywnościowe, zrównoważone rolnictwo i leśnictwo, badania mórz i wód śródlądowych oraz gospodarka ekologiczna”.

Ta dziedzina tematyczna jest także bardzo istotna pod kątem wpływu gospodarczego i społecznego. Kwestie dotyczące bezpieczeństwa żywności i bezpieczeństwa żywnościowego mają wpływ na prawie wszystkie sektory naszej gospodarki oraz społeczeństwa i bardzo często wymagają działań regulacyjnych.

Przemysł spożywczy jest największym sektorem przemysłu wytwórczego w Europie i odgrywa zasadniczą rolę w ogólnie pojętym rozwoju gospodarczym Europy. Mimo tego konkurencyjność europejskiej produkcji żywności i napojów poddawana jest ciężkiej próbie. W ciągu ostatnich dziesięciu lat udział Europy w rynku światowym zmniejszył się z 25 % do 21 % w obliczu rosnącej konkurencji ze strony gospodarek wschodzących, takich jak Chiny, Indie i Brazylia. Jako że europejski przemysł spożywczy coraz gorzej radzi sobie z konkurencyjnością, musi on oferować wartość dodaną, wytwarzając produkty zdrowsze, bardziej zrównoważone i zasobooszczędne.

Konieczne są działania mające na celu stworzenie światowego systemu produkcji żywności, który byłby odporny na zmianę klimatu i zrównoważony, a zarazem zaspokajał zwiększający się popyt na żywność w warunkach ograniczonej dostępności gruntów i zmniejszających się zasobów ryb przy jednoczesnym uwzględnieniu ochrony środowiska naturalnego i zdrowia ludzkiego.

WWiI obejmująca ten obszar skupi się na łańcuchu dostaw żywności. Kwestia ta szczególnie dobrze współgra z całościowym podejściem cechującym WWiI. Na łańcuchach dostaw żywności składa się wkład zasobów na samym jego początku (np. nawozów), produkcja żywności, przetwarzanie, pakowanie i dystrybucja, natomiast ostatnim jego ogniwem są konsumenci, mogący stanowić szczególnie priorytet WWiI (pod kątem zmniejszenia marnotrawienia żywności, zdrowego odżywiania, itp.). Celem jest tu zapewnienie bardziej skutecznego i wydajnego łańcucha dostaw żywności, przy jednoczesnej poprawie zrównoważoności i identyfikowalności we wszystkich jego ogniwach.

Podjęcie kwestii łańcucha dostaw żywności za pośrednictwem WWiI umożliwi zatem nie tylko rozwiązanie niektórych z największych wyzwań gospodarczych i społecznych, przed jakimi stoi Europa, ale również zmobilizowanie inwestycji i zapewnienie długoterminowego zaangażowania przedsiębiorstw w rozwój nowych i innowacyjnych technologii, procesów i wiedzy na rzecz zwiększenia zrównoważonej produkcji żywności, przetwarzania, pakowania i dystrybucji, ograniczenia odpadów i promowania lepszego odżywiania. Dzięki swemu integrującemu podejściu WWiI obejmująca ten obszar będzie mogła sprawić, że branża bardziej skupi się na innowacjach dostosowanych do potrzeb konsumentów, co przyniesie korzyści w zakresie ich zdrowia i jakości życia. Działanie to będzie współgrało z potencjałem nowych modeli biznesowych i strategii rynkowych, które koncentrują się na potrzebach konsumentów oraz tendencjach konsumenckich i opierają na większej wiedzy o łańcuchu żywnościowym, co może sprawić, że innowacje i możliwości technologiczne będą zgodne z interesami konsumentów, a tym samym przyczynić się do stworzenia nowych możliwości dla przedsiębiorstw.

WWiI obejmująca ten obszar odegra ważną rolę w przezwyciężeniu znacznego rozdrobnienia całego łańcucha dostaw żywności. Połączy ona masę krytyczną tworzoną przez podmioty prowadzące doskonałe badania, wprowadzające innowacje oraz zapewniające kształcenie i szkolenie na całej długości łańcucha. Wszystkie ogniwka łańcucha (sektor podstawowy, produkcja żywności, przetwórstwo żywności, handel detaliczny, kanały dystrybucji żywności, a także konsumenci) są nierozdzielnie związane ze sobą na rzecz przyszłych innowacji. WWiI zapewni niezbędne podejście systemowe i ponaddiscyplinarne umożliwiające podjęcie tych kwestii.

Główną wartością dodaną WWiL obejmującej ten obszar będzie jej wkład w rozwiązanie problemu aktualnego niedoboru umiejętności i zasobów ludzkich. Obecnie prawdopodobnie aż połowa europejskich producentów żywności i napojów boryka się z problemem niedoboru personelu naukowego i wykwalifikowanych pracowników. Jest to przeszkodą dla wprowadzania innowacji w tym sektorze. WWiL zajmie się tą kwestią poprzez włączenie edukacji do pozostałych obszarów trójkąta wiedzy. Jednocześnie zapewni ona bodźce dla osób nowo wykształconych w duchu przedsiębiorczości, zdolnych do rozwijania nowych, innowacyjnych technologii i działalności gospodarczej. Taki nacisk na ducha przedsiębiorczości miałby szczególne znaczenie w przemyśle spożywczym, który charakteryzuje duża liczba MŚP.

Główne zagrożenia dla powodzenia WWiL w tej dziedzinie są związane przede wszystkim z nieuniknionymi warunkami ramowymi innowacji, które nie są bezpośrednio przedmiotem działań WWiL. W celu zwiększenia zrównoważonego charakteru łańcucha dostaw żywności mogą być niezbędne pewne zmiany w przepisach, na przykład na rzecz internalizacji kosztów produkcji żywności. Poszczególne WWiL muszą zatem współdziałać z aktualnymi działaniami w zakresie innowacji i rozwoju polityki w tej dziedzinie prowadzonymi na szczeblu unijnym i krajowym (zob. następna sekcja).

3. SYNERGIA I KOMPLEMENTARNOŚĆ Z ISTNIEJĄCYMI INICJATYWAMI

Unia jest w pełni zaangażowana w tej dziedzinie. WWiL przyczyniłaby się do podjęcia wyzwania społecznego „Bezpieczeństwo żywnościowe, zrównoważone rolnictwo i leśnictwo, badania mórz i wód śródlądowych oraz gospodarka ekologiczna” określonego w programie „Horyzont 2020”. Współpracowałaby w szczególności z proponowanym europejskim partnerstwem innowacyjnym na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa. Podczas gdy w ramach partnerstwa położony zostanie nacisk na łączenie nowatorskich badań naukowych i praktycznych innowacji, WWiL stworzyłaby w szczególności komplementarność poprzez edukowanie kluczowych podmiotów, takich jak przedsiębiorcy i konsumenci. Niezbędna jest również koordynacja z inicjatywą w zakresie wspólnego programowania „Rolnictwo, bezpieczeństwo żywnościowe i zmiana klimatu”, która połączy krajowe badania naukowe w celu włączenia kwestii przystosowania się do zmiany klimatu, przeciwdziałania jej oraz kwestii bezpieczeństwa żywnościowego do sektorów rolnictwa, gospodarki leśnej i użytkowania gruntów.

W ramach Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego propagować się będzie równowagą ekologiczną i społeczną rybołówstwa i akwakultury, uwidaczniając przez to potrzebę rozwoju technicznego, któremu towarzyszą nowe umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, zgodnie ze zmianami w zachowaniu konsumentów, co daje możliwości synergii. Możliwa będzie również koordynacja z niedawno uruchomioną inicjatywą w zakresie wspólnego programowania „Zdrowe jedzenie dla zdrowego stylu życia” i „Łączenie badań nad klimatem w Europie” i z europejskimi platformami technologicznymi w powiązanych dziedzinach (w szczególności z platformą „Food for Life”) lub licznymi projektami wchodzącym w zakres siódmego programu ramowego (7. PR). Opierałaby się ona także na projektach powielania rynkowego ekoinnowacji wchodzących w zakres programu na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP), w których żywność i napoje są jednym z obszarów priorytetowych. Prace te będą kontynuowane przy realizacji programu „Horyzont 2020”, mianowicie w kontekście wyzwań społecznych, jakimi są działania w dziedzinie klimatu i środowiska, efektywna gospodarka zasobami i surowce.

WWiL obejmująca ten obszar byłaby uzupełnieniem tych działań, ponieważ skupiałaby się na ponaddiscyplinarnych działaniach w ramach trójkąta wiedzy, kładąc silny nacisk na innowacyjne produkty i usługi oraz edukację kształtującą ducha przedsiębiorczości, jak również na kwestie związane z konsumentami.

4. WNIOSKI

WWiL, która skupia się na łańcuchu dostaw żywności, jest najlepszym sposobem na podjęcie przedstawionych powyżej wyzwań. Spełnia ona również proponowane kryteria wyboru tematów WWiL:

- podejmuje jedno z głównych wyzwań gospodarczych i społecznych (potrzebę stworzenia solidnego i zrównoważonego systemu produkcji żywności przy jednoczesnym zaspokajaniu popytu na żywność w warunkach ograniczonej dostępności gruntów oraz przy jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego i zdrowia ludzkiego) i przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” i jej celów dotyczących klimatu i energii, zatrudnienia, innowacji i edukacji;
- cel tej WWiL jest zgodny z priorytetami określonymi w programie „Horyzont 2020” i uzupełniający wobec innych działań Unii w przemyśle spożywczym, w szczególności wobec europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa;
- jest w stanie zmobilizować inwestycje i zapewnić długoterminowe zaangażowanie przedsiębiorstw oraz daje możliwości opracowania i wykorzystania różnych nowych produktów i usług dzięki zastosowaniu innowacyjnych technologii, procesów i wiedzy na rzecz zwiększenia zrównoważonej produkcji żywności, przetwarzania, pakowania i dystrybucji, ograniczenia odpadów oraz promowania lepszego odżywiania i zdrowszego społeczeństwa;
- wywołuje skutki trwałe i systemowe, mierzone pod kątem osób nowo wykształconych w duchu przedsiębiorczości oraz nowych technologii i przedsiębiorstw; będzie wspierać rozwój nowych technologii oraz bardziej wydajnych i zrównoważonych systemów produkcji;

- ma na celu przewyższenie znacznego rozdrobnienia całego łańcucha dostaw żywności, ułatwiając identyfikowalność, oraz połączy masę krytyczną tworzoną przez podmioty prowadzące doskonałe badania naukowe, wprowadzające innowacje oraz zapewniające kształcenie i szkolenie na całej długości łańcucha;
- wymaga ona zatem ponaddiscyplinarnej pracy angażującej różne obszary wiedzy, takie jak agronomia, ekologia, biologia, chemia, nauka o żywieniu oraz nauki społeczno-ekonomiczne;
- umożliwi zaradzenie „paradoksowi europejskiemu”, ponieważ opracuje nowatorskie metody organizacji bardziej zrównoważonego i wydajnego łańcucha dostaw oraz poprawy bezpieczeństwa żywności.

Arkusz informacyjny nr 4: Produkcja oferująca wartość dodaną

1. WYZWANIA

Jednym z największych wyzwań określonych w europejskim planie innowacji, na które również należy zwrócić uwagę w ramach programu „Horyzont 2020”, jest konkurencyjność państw członkowskich UE na rynku światowym. Jednym z sektorów, w których problem ten jest szczególnie pilny, jest sektor wytwórczy.

W Europie sektor ten jest poddawany znacznym obciążeniom: zwiększona konkurencja ze strony innych rozwiniętych gospodarek, tanie koszty produkcji w państwach rozwijających się oraz niedobór surowców wywierają presję na europejskie przedsiębiorstwa produkcyjne. Równocześnie inne jeszcze czynniki napędzają zmiany w sektorze wytwórczym: nowe rynki i potrzeby społeczne, szybkie postępy nauki i techniki, wymogi związane ze środowiskiem naturalnym i ze zrównoważonym rozwojem.

Jednym z możliwych sposobów na podjęcie tych wyzwań jest stworzenie przemysłu wytwórczego oferującego wysoką wartość (dodaną). Pojęcie to oznacza zintegrowany system obejmujący cały cykl produkcji, dystrybucji i wycofywania z eksploatacji towarów, produktów lub usług przy zastosowaniu systemu innowacji zorientowanego na potrzeby konsumenta/użytkownika. Zamiast konkurować głównie przez obniżanie kosztów, producenci stawiający na wartość dodaną uzyskują tę wartość przez innowacje dotyczące produktu lub usługi, doskonałość procesu produkcji, dużą rozpoznawalność marki lub rozwijanie zrównoważonego modelu społeczeństwa.

Przemysł wytwórczy ma duże znaczenie w kwestiach gospodarczych, społecznych oraz związanych ze środowiskiem naturalnym. W 2010 r. w przemyśle tym wytworzono 15,4 % unijnego PKB i utworzono ponad 33 mln miejsc pracy. Wkład w PKB wzrasta do 37 %, jeśli uwzględni się wytwarzanie energii elektrycznej, budownictwo i związane z nimi usługi dla przedsiębiorstw. Jednocześnie przemysł wytwórczy przyczynił się również do powstania w przybliżeniu 25 % odpadów, 23 % emisji gazów cieplarnianych i 26 % emisji tlenków azotu w Europie.

Przy uwzględnieniu tych faktów staje się dość oczywiste, że ogólnym celem w dziedzinie produkcji musi być większa konkurencyjność Europy na światowym rynku, jak również rozwój bardziej zrównoważonych i przyjaznych dla środowiska procesów produkcyjnych.

2. ZNACZENIE I WPŁYW

Dzięki WWiI w dziedzinie produkcji oferującej wartość dodaną można będzie zrealizować priorytety programu „Horyzont 2020” w zakresie zaawansowanej produkcji i zaawansowanego przetwarzania oraz jego szczegółowy cel polegający na przeobrażeniu dzisiejszych przemysłowych form produkcji w technologie produkcyjne i przetwórcze bardziej intensywnie wykorzystujące wiedzę, zrównoważone, niskoemisyjne i ponadsektorowe, tak by tworzyć innowacyjne produkty, procesy i usługi.

Taka WWiI będzie w stanie zmobilizować inwestycje i zapewnić długoterminowe zaangażowanie sektora przedsiębiorstw oraz stworzyć i rozwinąć nowe rynki. Mogłaby ona zwłaszcza przyjąć konkretną rolę polegającą na wspieraniu następujących działań określonych w programie badań strategicznych europejskiej platformy technologicznej (EPT) o nazwie „Manufuture”:

- ekoprojekt;
- opracowywanie produktów i usług oferujących wartość dodaną;
- opracowywanie nowych modeli biznesowych;
- opracowywanie zaawansowanych inżynierskich procesów produkcyjnych;
- rozwijanie nowo powstałych dziedzin i technologii związanych z produkcją;
- dostosowywanie istniejącej infrastruktury badawczej i edukacyjnej do wymogów przemysłu wytwórczego na światowym poziomie.

Wspierając powstawanie nowych produktów, usług, modeli biznesowych i procesów produkcyjnych, należy jednocześnie położyć nacisk na kwestie zrównoważoności i eko-innowacji, efektywniejszej gospodarki zasobami i efektywności energetycznej, przy maksymalizacji pozytywnych skutków dla środowiska, przyczyniając się także do wzmocnienia pozytywnego wpływu gospodarczego i społecznego. W praktyce takie ekologiczne podejście będzie wiązało się z energo- i materiałoozczędnyimi procesami i maszynami, wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii lub inteligentnym zarządzaniem energią, prowadząc w ten sposób do znacznej redukcji odpadów i emisji. Przyczyniając się do rozwoju i wdrażania produkcji bardziej zrównoważonej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej, WWiI mogłaby zainicjować zmiany w funkcjonowaniu przemysłu i w zachowaniu konsumentów oraz wywołać skutek systemowy.

WWiI w dziedzinie produkcji oferującej wartość dodaną mogłaby również odgrywać bardzo istotną rolę oraz wywierać znaczący wpływ na szczeblu regionalnym. Głównymi zadaniami takiej WWiI na szczeblu regionalnym byłoby wspieranie tworzenia wzajemnie połączonych klastrów regionalnych umożliwiających lokalne transfery i współpracę, rozwijanie kompetencji niezbędnych dla stosowania zaawansowanych technologii produkcyjnych oraz dążenie do doskonałości w technologiach produkcyjnych. W związku z tym szczególną uwagę można by poświęcić zarówno tym regionom, które w większym stopniu są dotknięte spadkiem zdolności produkcyjnych, jak również MŚP.

Jedną z największych przeszkód dla osiągnięcia powyższych celów jest dostępność wysoko wykwalifikowanej siły roboczej, odpowiedniej zarówno pod względem jakościowym, jak i ilościowym. WWiI miałyby zatem do odegrania bardzo ważną rolę w dostosowaniu klimatu edukacyjnego w tej dziedzinie. Zacieśniając powiązania między podmiotami zgłaszającymi zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników a instytucjami edukacyjnymi, WWiI promowałyby wspólne studia podyplomowe, podyplomowe szkolenie zawodowe i praktyczne szkolenia przemysłowe.

Budowanie potencjału również będzie zasadniczym elementem WWiI w dziedzinie produkcji oferującej wartość dodaną. Dotyczy to nie tylko zapewnienia wysoko wykwalifikowanej siły roboczej, ale także ustanowienia WWiI jako forum umożliwiającego współdziałanie i wspieranie interdyscyplinarnych umiejętności i kompetencji, w szczególności na rzecz integracji wielu kluczowych technologii prorozwojowych (ang. *key enabling technologies* – KET), zgodnie z propozycją grupy wysokiego szczebla w sprawie kluczowych technologii prorozwojowych⁽¹⁾.

WWiI obejmująca ten obszar będzie w stanie zgromadzić różne podmioty i zainteresowane strony z tego bardzo ponaddiscyplinarnego sektora, stanowiące najważniejsze wyższe i niższe ogniwa łańcucha wartości. Należą do nich, między innymi, sektory przemysłu przetwórczego (np. stali czy chemikaliów), które są bezpośrednio związane z łańcuchem wartości w produkcji oferującej wartość dodaną.

3. SYNERGIA I KOMPLEMENTARNOŚĆ Z ISTNIEJĄCYMI INICJATYWAMI

Opisana powyżej WWiI byłaby uzupełnieniem szeregu innych inicjatyw Unii, a także działań na szczeblu państw członkowskich i stowarzyszeń branżowych.

Oprócz wspomnianej już EPT „Manufuture”, ta WWiI mogłaby również stworzyć powiązania z różnymi EPT w dziedzinie integracji systemów inteligentnych oraz ze wspólną inicjatywą technologiczną (WIT) w dziedzinie systemów wbudowanych. Znakomitymi partnerami do współpracy byłyby również partnerstwa publiczno-prywatne (PPP), w tym partnerstwo publiczno-prywatne na rzecz fabryk przyszłości, które zostaną ewentualnie uruchomione w ramach programu „Horyzont 2020” w tej dziedzinie, a także szereg projektów wchodzących w zakres programów ramowych. WWiI uwzględniałaby priorytety w zakresie badań naukowych oraz plany działania określone w ramach poszczególnych EPT, a także prace badawcze prowadzone dotychczas w ramach WIT, PPP oraz projektów wchodzących w zakres programów ramowych obejmujących ten obszar.

WWiI opierałaby się także na projektach powielania rynkowego eko-innowacji wchodzących w zakres programu na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP), w których zdobyto doświadczenia w dziedzinie bardziej zrównoważonej produkcji. Prace te będą kontynuowane przy realizacji programu „Horyzont 2020”, mianowicie w kontekście wyzwań społecznych, jakimi są działania w dziedzinie klimatu i środowiska, efektywna gospodarka zasobami i surowce. Można również wziąć pod uwagę synergii z pilotażowym programem weryfikacji technologii środowiskowych (ETV), którego celem jest promowanie technologii środowiskowych o dużej wartości dzięki uzyskaniu potwierdzenia ich wyników przez stronę trzecią.

WWiI w dziedzinie produkcji oferującej wartość dodaną mogłaby również skupiać efekty synergii z Europejskim Komitetem ds. Badań nad Technologią, co zaleca grupa wysokiego szczebla w sprawie kluczowych technologii prorozwojowych w celu promowania doskonałości w zakresie badań i innowacji technologicznych.

WWiI obejmująca ten obszar byłaby uzupełnieniem tych działań, ponieważ skupiałaby się na ponaddiscyplinarnych działaniach w ramach trójkąta wiedzy, kładąc silny nacisk na edukację kształtującą ducha przedsiębiorczości.

⁽¹⁾ Zob. http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/kets/hlg_report_final_en.pdf.

4. WNIOSKI

WWiI, która koncentruje się na zaangażowaniu wszystkich zainteresowanych stron związanych z produkcją i kładzie silny nacisk na dostosowanie planu działań edukacyjnych w tej dziedzinie, byłaby dobrym sposobem na podjęcie wyżej przedstawionych wyzwań. Spełnia ona również kryteria proponowane w celu wyboru tematów WWiI w SPI:

- podejmuje jedno z głównych wyzwań gospodarczych i społecznych, przed którymi stoi Europa (zwiększenie konkurencyjności państw członkowskich na rynku światowym i przyczynienie się do powstania bardziej zrównoważonego i przyjaznego dla środowiska procesu produkcji), a także przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego;
- cel tej WWiI jest zgodny z priorytetami określonymi w programie „Horyzont 2020” i uzupełnia inne działania Unii w tej dziedzinie;
- omawiana WWiI może oprzeć się na prężnej branży przemysłowej, dla której oferta WWiI będzie atrakcyjna;
- daje możliwości opracowania i wykorzystania różnych nowych produktów, usług i modeli biznesowych oraz przede wszystkim umożliwi zaspokojenie pilnego zapotrzebowania na wykwalifikowanych pracowników w tym sektorze;
- przyjmuje podejście systemowe i tym samym wymaga pracy ponaddiscyplinarnej oraz stworzenia nowych ofert edukacyjnych obejmujących wiele dziedzin;
- zgromadzi masę krytyczną, która inaczej pozostałaby rozproszona, w postaci doskonałej jakości podmiotów prowadzących badania naukowe, wprowadzających innowacje oraz zapewniających kształcenie i szkolenie na całej długości łańcucha wartości;
- umożliwi zaradzenie „paradoksowi europejskiemu”, ponieważ oprze się na solidnej bazie badawczej Unii i opracuje nowatorskie metody budowy bardziej konkurencyjnego, zrównoważonego i zasobooszczędnego przemysłu wytwórczego.

Arkusz informacyjny nr 5: Mobilność w miastach

1. WYZWANIA

Kwestia inteligentnego, ekologicznego i zintegrowanego transportu została uznana za jedno z najważniejszych wyzwań społecznych, które zostaną podjęte w ramach programu „Horyzont 2020”. W białej księdze na temat transportu z 2011 r. dodatkowo podkreślono konieczność podjęcia działań w tej dziedzinie w ciągu kolejnej dekady. Zapewnienie mobilności w miastach jest szczególnie trudnym zadaniem. Obejmuje ono kilka kwestii, takich jak transport (w tym nowe koncepcje mobilności, organizacja transportu, logistyka, systemy bezpieczeństwa i ochrony transportu), ochrona środowiska (zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, zanieczyszczenia powietrza i hałasu), miejskie planowanie przestrzenne (nowe koncepcje zbliżenia miejsc pracy i zamieszkania), oraz wywiera znaczący wpływ zarówno pod względem gospodarczym, jak i społecznym (tworzenie nowych przedsiębiorstw, zatrudnienie, włączenie społeczne, strategie dotyczące sektora mieszkaniowego i planowania przestrzennego). Nadrzędnym celem jest tu poprawa jakości życia obywateli europejskich, których stale rosnąca liczba mieszka w dużych aglomeracjach miejskich, gdzie skupiona jest znaczna część działalności gospodarczej w Europie ⁽¹⁾.

Mobilność w miastach zgodną z zasadami zrównoważonego rozwoju można osiągnąć jedynie dzięki przełomowym innowacjom prowadzącym do rozwiązań bardziej ekologicznych, w większym stopniu sprzyjających włączeniu społecznemu oraz bardziej inteligentnych. Jeśli celu tego nie uda się osiągnąć, spowoduje to na dłuższą metę wysokie koszty społeczne, ekologiczne i gospodarcze. Innowacyjne koncepcje mobilności, zwłaszcza jeśli indywidualne środki transportu mają być zastąpione publicznymi i zbiorowymi, powinny jednak zostać zaakceptowane przez społeczeństwo. Doprowadzenie do zmiany zachowań bez niekorzystnych efektów dla jakości życia i kosztów utrzymania na obszarach miejskich będzie jednym z poważnych wyzwań, które należy podjąć w tej dziedzinie.

2. ZNACZENIE I WPŁYW

Głównym celem WWiI w dziedzinie mobilności w miastach będzie zapewnienie bardziej ekologicznego, sprzyjającego włączeniu społecznemu i bardziej inteligentnego systemu mobilności w miastach.

Jak wspomniano powyżej, kwestia ta jest szczególnie istotna z punktu widzenia społeczeństwa i porządku publicznego. Ma ona również duże znaczenie z perspektywy społeczno-gospodarczej, gdyż angażuje ważne dla PKB i zatrudnienia sektory, takie jak przemysł samochodowy i budownictwo. Mobilność w miastach jest ponadto związana ze strategiami ochrony środowiska i w pełni osadzona w polityce włączenia społecznego, planowania przestrzennego, sektora mieszkaniowego i projektowania obszarów miejskich.

⁽¹⁾ Ponad 70 % Europejczyków mieszka na obszarach miejskich, które stanowią ponad 25 % terytorium Unii. Około 85 % unijnego PKB wytwarza się w miastach. Do 2050 r. odsetek Europejczyków mieszkających w miastach wzrośnie prawdopodobnie do około 83 %.

WWiI w dziedzinie mobilności w miastach jest zgodna zarówno z priorytetami określonymi w programie „Horyzont 2020”, jak i z celami strategii „Europa 2020”, do których należy bardziej inteligentny, bardziej zrównoważony, niskoemisyjny i sprzyjający włączeniu społecznemu rozwój obszarów miejskich. WWiI obejmująca ten obszar tematyczny mogłaby przyczynić się do realizacji każdego z celów strategii „Europa 2020”, na przykład przez promowanie ekologicznych rozwiązań, inteligentnych systemów zarządzania ruchem opierających się na ICT oraz bardziej wydajnych i przystępnych cenowo usług transportowych.

Jako że mobilność w miastach ma charakter systemowy, WWiI obejmująca ten obszar może dać wiele możliwości innowacji na całej długości łańcucha innowacji, takich jak rozwój systemów transportu multimodalnego oraz inteligentniejsze i bardziej zrównoważone rozwiązania w dziedzinie transportu.

WWiI w dziedzinie mobilności w miastach opiera się na solidnej bazie technologicznej i przemysłowej oraz stwarza możliwości dla nowych produktów i usług ⁽¹⁾, w szczególności w dziedzinie zrównoważonego planowania i przemysłu ekologicznego.

Ponadto zwiększona aktywność polityczna w tej dziedzinie i wsparcie udzielane temu priorytetowi tematycznemu będą korzystne dla rozwoju innowacyjnych modeli mobilności w miastach. Te innowacyjne modele organizacji transportu miejskiego mogą wywołać skutki globalne, jeśli zostaną przeniesione jako najlepsze praktyki na grunt gwałtownie rozrastających się skupisk miejskich w innych częściach świata, zwłaszcza w Afryce, Azji i Ameryce Łacińskiej.

WWiI obejmująca ten obszar umieści mobilność w miastach i organizację transportu miejskiego w szerszym kontekście zrównoważonego miejskiego planowania przestrzennego i rozwoju przestrzennego na szczeblu lokalnym i regionalnym. Atutem takiej WWiI byłaby zatem aktywność w dziedzinie multidyscyplinarnej i ponadsektorowej oraz możliwość przyczynienia się do przewyższenia obecnego poziomu rozproszenia organizacyjnego w tym sektorze. Dzięki WWiI powstałaby możliwość bliższej współpracy między władzami publicznymi (głównie na szczeblu lokalnym i regionalnym), lokalnymi stowarzyszeniami a sektorem prywatnym (podmiotami zarządzającymi projektami i infrastrukturą), ośrodkami badawczymi i wyższymi uczelniami (integrującymi trójkąt wiedzy).

Skupienie światowej klasy partnerów w nowych konfiguracjach umożliwi WWiI w dziedzinie mobilności w miastach optymalizację istniejących zasobów i pozwoli na wykorzystanie możliwości biznesowych, które powstały w wyniku tych nowych łańcuchów wartości.

WWiI w dziedzinie mobilności w miastach skupi się na tych działaniach w ramach trójkąta innowacji, które mogą korzystać z dodatkowego wsparcia ze strony Unii, szczególnie przez EIT. W rzeczywistości główną wartością dodaną WWiI obejmującej ten obszar, będzie jej wkład w integrację trzech elementów trójkąta wiedzy oraz wywołanie systemowych zmian w sposobie współpracy uczestników procesu innowacji. Koncentracja WWiI na innowacjach opartych na czynniku ludzkim, która sprawia, że studenci, naukowcy i przedsiębiorcy znajdują się w centrum działań WWiI, będzie miała kluczowe znaczenie dla sprostania wyżej przedstawionym wyzwaniom. W związku z powyższym, położony zostanie nacisk na kształcenie i szkolenie, przedsiębiorczość i wdrażanie wyników, np. wykorzystanie umiejętności i wiedzy pracowników transportu miejskiego w administracji lokalnej i regionalnej (uczenie się przez całe życie / programy wymiany pracowników / szkolenie zawodowe), zaproponowanie konkretnych programów na poziomie szkolnictwa wyższego w dziedzinie mobilności w miastach (szkoły letnie / programy wymiany), skuteczne wprowadzanie innowacyjnych koncepcji transportu na rynek (wsparcie dla firm odpryskowych (*spin-off*) oraz podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą (*start-ups*) wywodzących się ze szkół wyższych i placówek badawczych, itp.).

Ponadto koncepcja kolokacji mogłaby zostać wykorzystana w większym stopniu w ramach WWiI obejmującej ten obszar tematyczny, jako że ma on wyraźny wymiar lokalny i regionalny.

3. SYNERGIA I KOMPLEMENTARNOŚĆ Z ISTNIEJĄCYMI INICJATYWAMI

Kwestie związane z mobilnością są silnie wspierane przez wiele inicjatyw Unii. Unia jest w pełni zaangażowana w tej dziedzinie.

Istnieją powiązania z innymi działaniami Unii i zostaną one zacieśnione. WWiI w dziedzinie mobilności w miastach uwzględni działania podejmowane w ramach planu działania na rzecz mobilności w miastach i planu działania dotyczącego inteligentnego systemu transportu.

Będzie ona w szczególności współpracować z planowanymi europejskimi inicjatywami na rzecz inteligentnych miast i społeczności, obejmującymi efektywność energetyczną, ICT oraz transport miejski.

⁽¹⁾ Oto niektóre przykłady nowych potencjalnych rynków: nowe usługi dla podróżnych, utrzymanie ruchu oraz zarządzanie ruchem i przepustowością dróg, nowe technologie w pojazdach, usługi komunikacji pogłębionej wspierające dialog i umożliwiające rezygnację z podróży (JRC 65426 EN).

WWiI stworzyłaby, w szczególności, komplementarność dzięki kształceniu kluczowych podmiotów, a także tworzeniu zorganizowanej sieci fachowców mogących z powodzeniem wskazać warunki ramowe i najlepsze praktyki dotyczące zagadnień politycznych i prawnych mających wpływ na ten sektor.

Niezbędna jest również koordynacja z inicjatywą w zakresie wspólnego planowania „Urban Europe”, w ramach której połączone zostaną krajowe działania na rzecz badań naukowych w celu przekształcenia obszarów miejskich w ośrodki innowacji i technologii, wykorzystania przyjaznych dla środowiska i inteligentnych systemów logistyki transportu wewnątrz miast i między miastami, zmniejszenia śladu ekologicznego oraz zwiększenia neutralności klimatycznej. WWiI obejmująca ten obszar przyspieszy i ułatwi wykorzystanie doskonałych badań naukowych finansowanych ze środków publicznych połączonych w ramach wspomnianych inicjatyw, dzięki czemu zmniejszy rozdrobnienie w zakresie innowacji.

Oczywistym partnerem do współpracy z WWiI w dziedzinie mobilności w miastach będzie również inicjatywa CIVITAS wspierająca projekty demonstracyjne i projekty badawcze mające na celu wdrażanie innowacyjnych środków w zakresie ekologicznego transportu miejskiego oraz Europejska Inicjatywa Przemysłowa na rzecz Inteligentnych Miast i Społeczności, której celem jest zwiększenie równowagi i wydajności produkcji i wykorzystania energii w miastach.

WWiI obejmująca ten obszar mogłyby również stworzyć powiązania z europejskimi platformami technologicznymi (EPT) w dziedzinie transportu i energetyki, partnerstwem publiczno-prywatnym (PPP) na rzecz europejskich samochodów ekologicznych oraz licznymi projektami wchodzącymi w zakres programu ramowego w tej dziedzinie. W celu przyspieszenia i usprawnienia wykorzystania wyników tych prac omawiana WWiI uwzględniłaby również priorytety badawcze i plany działania określone w ramach różnych EPT oraz prace badawcze prowadzone dotychczas w ramach projektów wchodzących w zakres PPP oraz programu ramowego.

Dążyć się będzie również do komplementarności z europejskim sojuszem przemysłu związanego z mobilnością. Sojusz jest współfinansowany w ramach programu na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) i ma na celu skupienie regionalnych i krajowych decydentów wspierających innowacyjne usługi w przemyśle związanym z mobilnością w celu jakościowej i ilościowej mobilizacji wsparcia MŚP świadczących innowacyjne usługi w tym sektorze przemysłu.

Będzie ona również opierać się na programie „Inteligentna Energia dla Europy”, z działaniami mającymi na celu powielanie rynkowe ekoinnowacji oraz projektami pilotażowymi i usługami opartymi na ICT, zwiększającymi inteligentną mobilność w miastach, wchodzącymi w zakres programu na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP).

WWiI obejmująca ten obszar byłaby uzupełnieniem tych działań, ponieważ skupiałaby się na ponaddiscyplinarnej działalności w ramach trójkąta wiedzy z silnym naciskiem na innowacyjne produkty i usługi oraz edukację kształtującą ducha przedsiębiorczości.

WWiI skupiająca się na mobilności w miastach byłaby również uzupełnieniem niektórych konkretnych działań już prowadzonych przez dwie istniejące WWiI, a mianowicie działań WWiI Climate na rzecz niskoemisyjności miast oraz pracy EIT WWiI Labs skoncentrowanej na inteligentnych systemach transportu i cyfrowych miastach przyszłości. WWiI w dziedzinie mobilności w miastach uwzględni prace prowadzone przez te WWiI i umieści je w szerszym kontekście ekologicznego, bardziej sprzyjającego włączeniu społecznemu, bezpiecznego i inteligentnego systemu mobilności w miastach.

4. WNIOSKI

WWiI skupiająca się na mobilności w miastach jest najlepszym sposobem na podjęcie przedstawionych powyżej wyzwań. Spełnia ona również proponowane kryteria wyboru tematów WWiI:

- podejmuje jedno z głównych wyzwań gospodarczych i społecznych, przed którymi stoi Europa (stworzenie europejskiego systemu transportu, który byłby zasobooszczędny, przyjazny dla środowiska, bezpieczny i bezawaryjny – z korzyścią dla obywateli, gospodarki i społeczeństwa), oraz przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” i jej celów dotyczących klimatu i energii, zatrudnienia, innowacji i edukacji;
- cel tej WWiI jest zgodny z priorytetami określonymi w programie „Horyzont 2020” i uzupełniający wobec innych działań Unii w dziedzinie transportu, ochrony środowiska i energii;
- przez umacnianie ducha przedsiębiorczości włącza ona nowe technologie do nowych łańcuchów wartości i wspiera wykorzystanie badań naukowych na rzecz nowych produktów i usług;
- umożliwi zatem zaradzenie „paradoksowi europejskiemu”, ponieważ oprze się na solidnej bazie badawczej Unii i opracuje nowatorskie metody stworzenia bardziej ekologicznego, w większym stopniu sprzyjającego włączeniu społecznemu, bezpieczniejszego i inteligentniejszego systemu mobilności w miastach;

-
- połączy masę krytyczną tworzoną przez podmioty prowadzące doskonałe badania, wprowadzające innowacje oraz zapewniające kształcenie i szkolenie, które to podmioty w przeciwnym razie pozostałyby rozproszone;
 - przyjmuje podejście ponadsektorowe, zatem łączy różne poziomy odpowiedzialności: od podmiotów prywatnych do administracji publicznej i, w szczególności na szczeblu lokalnym, do obywateli;
 - wymaga podejścia ponaddiscyplinarnego angażującego różne dziedziny wiedzy oraz rozwijania nowych rodzajów edukacji łączących poszczególne dziedziny.
-